

Profesionalana etika računovođa i revozora i njihov utjecaj na profesiju

Ambrošić, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:602196>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

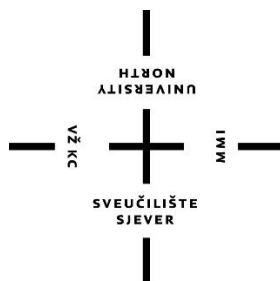
Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. XX/MM/2020

**Profesionalna etika računovođa i revizora i njihov
utjecaj na profesiju**

Lea Ambrošić, 2531/336

Koprivnica, rujan 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Poslovanje i menadžment		
PRISTUPNIK	Lea Ambrošić	MATIČNI BROJ	2531/336
DATUM	21.09.2020	KOLEGIJ	Računovodstvo
NASLOV RADA	Profesionalna etika računovođa i revizora i njihov utjecaj na profesiju		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Professional ethics of accountants and auditors and their impact on the profession		
MENTOR	dr.sc. Ivana Martinčević	ZVANJE	viši predavač
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv.prof.dr.sc. Ante Rončević, predsjednik		
	2. mr. Biljana Marković, predavač, član		
	3. dr.sc. Ivana Martinčević, mentor		
	4. doc.dr.sc. Mirko Smoljić, zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	228/PMM/2020
OPIS	

Pravilna primjena profesionalne etike, pravila, normi, zakona, načela i etičkih kodeksa itekako pozitivno doprinosi poslovnome svijetu, točnije računovodstvu. U računovodstvenom svijetu i okruženje pripadaju računovođe i revizori čija je uloga pravilno usmjeriti poslovnu organizaciju, a to čine svojim znanjem, stručnošću, vještinama i naravno, primjenom svih etičkih načela i kodeksa. U današnjem modernom svijetu gotovo je nezamislivo raditi u većem poduzeću, s mnogo zaposlenika, a ne poštovati etički kodeks poduzeća. Nepoštivanje kodeksa, ili nepostojanje istog, može samo dovesti do negativnih rezultata. Etika je proučavanje ponašanja i morala, dok je poslovna etika isto, samo u poslovnoj situaciji. Kroz razne norme i načela poslovna etika određuje što je u poslovanju dobro i etično sa stajališta poslovnog morala, a što je loše.

Cilj i svrha ovoga rada je:

- definirati i objasniti pojam računovodstva i revizije,
- definirati i objasniti pojam etike i poslovne etike,
- definirati i objasniti načela i kodeks profesionalne etike računovođa i revizora,
- istražiti kroz anketni upitnik važnost etike u obavljanju računovodstvenih i revizorskih poslova.

ZADATAK URUČEN

21/9/2020

POTPIS MENTORA

**Sveučilište
Sjever**

Poslovanje i menadžment

Završni rad br. XX/MM/2020

**Profesionalna etika računovođa i revizora i njihov
utjecaj na profesiju**

Student

Lea Ambrošić, 2531/336

Mentor

Dr. sc. Ivana Martinčević

Koprivnica, rujan 2020. goidne

Predgovor

Cilj ovog rada je pobliže objasniti svrhu i značaj profesionalne etike u poslovnome svijetu računovođa i revizora te njihov utjecaj na samu profesiju. Kratkim opisom nastanka i povijesti etike te njezinom ulogom u životu svakog pojedinca, nastoji se „dočarati“ kako je upravo etika dio čovječanstva i ljudske civilizacije. Svjesno ili nesvjesno, svaki dan se suočavamo sa etičkim dilemama, je li nešto dobro ili zlo, ispravno ili nesipravno te na kraju krajeva, je li moralno ili nemoralno. Računovodstvo kao takvo postoji duže nego li smo mislili. Ono je imalo veliku važnost stoljećima pa sve do današnjeg modernog doba.

Ovim putem se zahvaljujem profesorici i mentorici Dr. sc. Ivani Martinčević, na iznimno kvalitetnoj suradnji prilikom izrade završnog rada.

Sažetak

Činiti moralna, odnosno etična djela nešto je s čime bi se svaka osoba trebala suočiti svaki dan. Bilo da je riječ o privatnom životu ili pak poslovnom svijetu. Etika je nešto što čovjek poznaje stoljećima pa čak i tisućljećima. Godinama se oblik primjene etike mijenjao, no srž značenja je ostala poprilično slična, a to je da osoba treba donositi ispravne, odnosno moralne odluke. Biti iskren, pravedan i dobar čovjek bitne su osobine koje treba imati svaka osoba, ali posebice poslovni čovjek. On se svaki dan susreće sa različitim izazovima te je na njemu da primijenjuje takozvanu profesionalnu etiku. Pravilna primjena profesionalne etike, pravila, normi, zakona, načela i etičkih kodeksa itekako pozitivno pridonosi poslovnome svijetu, točnije računovodstvu. U računovodstvo pripadaju računovođe i revizori čija je uloga pravilno usmjeriti poslovnu organizaciju, a to čine svojim znanjem, stručnošću, vještinama i naravno, primjenom svih etičkih načela i kodeksa. Naravno postoje i oni koji iz razno raznih razloga ne žele primjenjivati profesionalnu etiku u svom poduzeću, no ta brojka ipak postaje sve niža kako godine prolaze. U današnjem modernom svijetu gotovo je nezamislivo raditi u većem poduzeću, sa mnogo zaposlenika, a ne poštovati etički kodeks poduzeća. Nepoštovanje kodeksa, ili nepostojanje istog, može samo dovesti do negativnih rezultata. Nezadovoljni radnici, dobavljači, potencijalni kupci i potrošači, loši međuljudski odnosi pa čak i u ekstremnim slučajevima i propast poduzeća. Mito, krađa, korupcija i mnogo sličnih aktivnosti dovest će upravo do već spomenutog. Kao i svi, računovođe i revizori ipak rade sa financijskim podacima stoga moraju posebno paziti na svoj rad jer upravo oni odlučuju o sudbini poduzeća.

Ključne riječi: *etika, profesionalna etika, računovođa, revizor.*

Abstract

Doing moral or ethical deeds is something that every person should face every day. Whether it's private life or the business world. Ethics is something that man has known for centuries and even millennia. Over the years, the form of application of ethics has changed, but the core of the meaning has remained quite similar, and that is that a person should make the right or moral decisions. Being honest, fair and a good man are essential qualities that every person should have, but especially a businessman. He faces different challenges every day and it is up to him to apply the so-called professional ethics. Proper application of professional ethics, rules, norms, laws, principles and codes of ethics contributes very positively to the business world, more precisely to accounting. Accountants are accompanied by accountants and auditors whose role is to properly direct the business organization, and they do so with their knowledge, expertise, skills and, of course, the application of all ethical principles and codes. Of course, there are those who, for various reasons, do not want to apply professional ethics in their company, but that number is getting lower as the years go by. In today's modern world, it is almost unthinkable to work in a larger company, with many employees, without adhering to the company's code of ethics. Failure to comply with the code, or its non-existence, can only lead to negative results. Dissatisfied workers, suppliers, potential buyers and consumers, poor interpersonal relationships and even in extreme cases, the collapse of the company. Bribery, theft, corruption and many similar activities will lead to just that already mentioned. Like everyone, accountants and auditors still work with financial data, so they must pay special attention to their work because they are the ones who decide the fate of the company.

Keywords: *ethics, professional ethics, accountant, auditor.*

Popis korištenih skraćenica

GAAP – Generally Accepted Accounting Principles (Općenito prihvaćeni računovodstveni principi)

IESBA – The International Ethics Standards Board for Accountants (Odbor za međunarodne etičke standarde za računovođe)

IFAC – International Federation of Accounting (Međunarodna federacija računovodstva)

INTOSAI – The International Standards of Supreme Audit Institutions (Međunarodni standardi vrhovnih revizijskih institucija)

Pr.Kr – prije Krista

SAD – Sjedinjene Američke Države

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Pojam računovodstva i revizije	3
2.1. Povijest računovodstva	3
2.2. Definiranje računovodstva	4
2.3. Pojam računovođe.....	6
2.4. Povijest revizije	7
2.5. Definiranje revizije	8
2.6. Pojam revizora.....	9
3. Pojam etike.....	11
3.1. Povijest etike	11
3.2. Poslovna etika	12
3.3. Etička dilema.....	14
3.4. Značenje etike u računovodstvu.....	16
4. Načela profesionalne etike u poslovanju	18
4.1. Načela i etički kodeks računovođe.....	18
4.2. Načela i etički kodeks revizora	21
5. Primjeri etičkih kodeksa	24
5.1. Etički kodeks INA Grupe	24
5.2. Etički kodeks COCA - COLE.....	26
6. Utjecaj računovođa i revizora na njihovu profesiju	27
7. Anketa – važnost etike u obavljanju računovodstvenih i revizorskih poslova	29
8. Zaključak	42
9. Prilog 1. – Anketni upitnik	43
Literatura.....	46
Popis slika	48

1. Uvod

Etika ima naglašenu praktičnu dimenziju koja predstavlja okvir za utemeljene etike u različitim područjima, osobito u području poslovnog ponašanja (Hunjet i Kozina, 2014: 193). Etika je proučavanje ponašanja i morala, dok je poslovna etika isto, samo u poslovnoj situaciji. Kroz razne norme i načela poslovna etika određuje što je u poslovanju dobro i etično sa stajališta poslovnog morala, a što je loše. U posljednja dva desetljeća profesionalna etika postala je popularnija no ikad. Odnos etike i poslovanja postaje sve interesantniji čovjeku. Etika kao takva postoji u medicini, školstvu, pravu... No što je sa računovodstvom? Računovodstvena je profesija na sebe preuzela veliku odgovornost da preko profesionalnih računovođa (revizora) plasira financijske informacije u javnost (Bedečković, 2013: 102). Svaki poduzetnik ili poslovna organizacija treba imati računovođu koji će im pomoći pratiti sve prihode i troškove te sastaviti sva potrebna financijska izvješća. „Obična“ osoba koja nema znanje i uvid u računovodstvenu profesiju neće znati što sve treba obaviti te na koji način, stoga je bolje i pametnije zaposliti računovođu. Uz računovođu treba dati posebno mjesto i revizoru. Revizija pruža mogućnost svakoj poslovnoj organizaciji da usmjeri pažnju na način na koji upravlja imovinom, a time će povećati svoju učinkovitost te efikasnost. Kao što je spomenuto, etika igra veliku ulogu u poslovnome svijetu pa tako i u računovodstvu i reviziji. Računovođe i revizori jednostavno se moraju pridržavati načela i pravila (ali i zakona) kako bi što pozitivnije utjecali na organizaciju i uvelike joj pridonijeli. Poštenje čovjeka – kolege, i javnosti potječe od kućnog odgoja, ali i okruženja stoga računovođe i revizori trebaju subjektivno i mudro donositi odluke te ne dati da se na iste utječe. I računovođe i revizori su kroz sve ove godine imali, i još uvijek imaju, ogroman utjecaj na poslovni svijet. Sve navedeno biti će razrađeno nadalje u radu.

2. Pojam računovodstva i revizije

Računovodstvo i revizija usko su povezani pojmovi. No, malo tko je upoznat sa nastankom dvaju spomenutih pojmova. Njih nastanak vrlo je zanimljiva priča. Njihovo značenje, ali i tumačenje mijenja se kroz povijest, no imaju jednaki cilj – biti uslužna, neproizvodna djelatnost. Ljudi koji se bave isitm, nazivaju se računovođe i revizori, a upravo njihova je funkcija uspješno i kvalitetno provoditi računovodstvo i reviziju u poslovnom svijetu.

2.1. Povijest računovodstva

Računovodstvo je staro koliko i sama civilizacija. Razvilo se kao odgovor na različite socijalne i ekonomske potrebe čovjeka. Računovodstvo je započelo kao jednostavno snimanje ponavljajućih razmjena. Povijest računovodstva često se može razlikovati od povijesti upravljanja i poslovanja.¹ 3600 godina pr.Kr. vođenje evidencije bilo je uobičajno. Od Mezopotamije, Kine, Indije pa sve do Amerike. Dokaz koji to potvrđuje je bila glinena ploča Mezopotamije koja se u to vrijeme bavila trgovačkim transakcijama, u što pripadaju potraživanja i dugovanja. No najznačajnijim trenutkom u povijesti računovodstva smatra se širenje dvojnog knjigovodstva, a za to je zaslužan Luca Pacioli još u davnom 14. stoljeću. Ujedno je napisao i knjigu o navedenom, zvanu Summa de Arithmetica. Nadalje, spominje se i Benedikt Kotruljević. On je bio dubrovački renesansni mislilac koji je 1458. napisao spis o umijeću trgovanja. Taj spis bio je napisan na talijanskom jeziku i zapravo se temelji na etičkim postavkama. Točnije vrlinama koje svaki trgovac mora posjedovati. Preskoči li se nekoliko stoljeća, dolazi se do 18. stoljeća. Period Francuske Revolucije je period u kojemu je započeo razvitak teorije o računovodstvu. 60-ak godina kasnije, odnosno 1760., započinje Industrijska Revolucija za čije vrijeme započinje masovna proizvodnja te je posvećena velika pažnja osobnoj imovini.

¹ <https://www.scribd.com/document/358657369/History-of-Accounting-doc> (pristupljeno 25.07.2020.)

Moderna, formalna računovodstvena profesija pojavila se u Škotskoj 1854. godine, kada je kraljica Viktorija dodijelila Kraljevsku povelju Institutu računovođa u Glasgowu, stvarajući profesiju ovlaštenog računovođe.² Krajem 19. stoljeća računovođe iz Škotske i Britanije došle su u SAD.

Time što su ostali u SAD-u, postali su prvi osnivači, točnije počeci Američkih računovodstvenih tvrtki. Također, u ovom periodu tvrtke su se širile tako što su kupovale druge tvrtke što je predstavljalo zadatak računovođama da razviju nove standarde koji će riješavati sve moguće probleme vezano za računovodstvo.

Računovodstvena profesija u 20. stoljeću razvijala se oko državnih zahtjeva za revizijama financijskih izvještaja. Osim industrijske samoregulacije, vlada također postavlja računovodstvene standarde, kroz zakone i agencije kao što su provizija za vrijednosne papire i mjenjačku burzu. Kako su se svjetske ekonomije nastavile globalizirati, računovodstvena regulatorna tijela zahtijevala su od računovodstvenih vještaka da se pridržavaju međunarodnih računovodstvenih standarda. Time se osigurava transparentnost i pouzdanost i dobiva veća povjerljivost u računovodstvene informacije koje koriste globalni ulagači.³ Povijest računovodstva vrlo je zanimljiva. Čovjek je od samog početka na različite načine trgovao, poslovao, a kasnije se bavio računovodstvom, što je dovelo poslovni svijet ovdje gdje je danas.

2.2. Definiranje računovodstva

Računovodstvo se može promatrati kao neproizvodna, uslužna poslovna funkcija ili organizacijska jedinica tvrtke, kao informacijski sustav ili podsustav jednog od poslovnih (ukupno) informacijskih sustava tvrtke, kao teorijska i metodološka ekonomska ili upravljačka disciplina, sa svim popratnim karakteristikama odgovarajućim tim aspektima.

² <https://www.scribd.com/document/358657369/History-of-Accounting-doc> (pristupljeno 25.07.2020.)

³ <https://www.scribd.com/document/358657369/History-of-Accounting-doc> (pristupljeno 25.07.2020.)

Zbog mogućnosti različitih pristupa, posebice zbog širenja djelatnosti unutar računovodstvene funkcije poduzeća, opsega predmeta, postupaka i svrhe, danas se u računovodstvenoj literaturi mogu naći brojni pokušaji konceptualnog definiranja i suštinskog definiranja računovodstva (Malinić, 2007: 7). Jednostavnije, računovodstvo je uslužna funkcija upravljanja.

Vještina bilježenja, razvrstavanja, skraćenog prikazivanja i interpretacije u novačnom obliku izraženih poslovnih događaja. Sukladno navedenome, računovodstvo obuhvaća sljedeće:

- 1) Knjigovodstvo
- 2) Računovodstveno planiranje
- 3) Računovodstvenu kontrolu
- 4) Računovodstvenu analizu
- 5) Računovodstveno infomiranje (Kapić, 2008: 22)

Knjigovodstvo u principu bilježi sve nastale događaje, točnije poslovne događaje. Ti događaji moraju ispunjavati uvjete; moraju biti istiniti, vrijednosno iskazani te moraju zapravo utjecati na promjenu računovodstvenih kategorija. Ukoliko su navedeni uvjeti (i mnogi drugi) ispunjeni, tada će se knjižiti u poslovnim knjigama. Nakon toga se dobiva skup financijskih izvještaja koji su kasnije objavljuju unutaršnjim i vanjskim korisnicima. Nadalje se navodi računovodstveno planiranje koje je bazirano na proučavanju i istraživanju svih potrebnih informacija kako bi se što bolje odredila budućnost organizacije te se k tome cilju usmjerila. Računovodstveno planiranje je karakteristično po kratkom roku u okviru poslovne godine koja se poklapa sa kalendarskom godinom (dvanaest mjeseci) pa se usklađuje fiskalna godina 01.01. – 31.12. tekuće godine (Kapić, 2008: 12). Računovodstvena kontrola govori sama za sebe. Kontrola – provjera. Računovodstvena kontrola provjerava ispravnost i kvalitetu svih podataka, a ima dva glavna cilja: zaštititi imovinu od gubitka te osigurati točnost računovodstvenih podataka. Sljedeća je računovodstvena analiza. Analiza povezuje rezultate procesa planiranja sa rezultatima knjigovodstvene obrade (obračunima, financijskim izvještajima...).

Cilj analize je utvrđivanje odstupanja između planiranih ciljeva i ostvarenih rezultata (Kapić, 2008: 22). Posljednji sastavni dio računovodstva je računovodstveno informiranje. Ono predstavlja pružanje razrađenih i potrebnih podataka daljnjim korisnicima. Informacije su kako u računovodstvu, tako i u svemu iznimno bitne. Bez potrebnih informacija ne bi se mogle donijeti ispravne odluke, bilo u privatnom ili poslovnom životu.

2.3. Pojam računovođe

Mnogo ljudi misli da računovođe samo sjede cijeli dan i „smišljaju koliko košta svako zrno i kamo ide“. To je vrlo ograničeno (ne)znanje o toj struci. Neki pak misle da računovođe samo utvrđuju prihode i rashode i da je to njihov cijeli posao. No oni su odgovorni za još mnogo toga kao što je:

- 1) Evidentiranje i prijavljivanje financijske transakcije
- 2) Provjera točnosti financijskih izvještaja
- 3) Pomoć u pripremi poreza
- 4) Savjetovanje klijenata o načinima smanjenja porezne obveze
- 5) Pomoć u otkrivanju prijevara, otpada i lošeg upravljanja
- 6) Izračunavanje troškova za proizvode i prihvatljive marže dobiti
- 7) Savjetovanje klijenata o načinima poboljšanja poslovnih funkcija
- 8) Pomoć klijentima da se pridržavaju prihvatljivih računovodstvenih praksi i standarada (Alexander, 2010: 20).

Svaki poduzetnik ili poslovna organizacija treba imati računovođu. Računovođa je osoba koja će im pomoći pratiti sve prihode i troškove te sastaviti sva potrebna financijska izvješća. „Obična“ osoba koja nema znanje i uvid u računovodstvenu profesiju neće znati što sve treba obaviti te na koji način, stoga je bolje i pametnije zaposliti računovođu. Ne samo da će posao obavljati prava osoba već će svi napravljeni podaci i korisne informacije pomoći organizaciji u budućnosti.

Želi li se organizacije proširiti, ima li mogućnosti za to? Može li investirati i ako može, u što? Mnogobrojna su pitanja vezana za polje računovodstva, a samo će pravi računovođa znati dati odgovore na njih.

2.4. Povijest revizije

Revizijska profesija postoji stotinama godina i povijesno se bavila računovodstvom vladinih aktivnosti, kao i pregledom rada poreznih obveznika.

Danas se moraju voditi knjigovodstvene evidencije da bi bile u skladu s različitim zakonima; međutim, u ranim godinama revizije bilo je vođenje i održavanje računovodstvenih evidencija prvenstveno radi otkrivanja lažnih aktivnosti. Porast potražnje za revizorima primjećen je sredinom 1700-ih i 1800-ih, jer je u tom razdoblju povećan iznos odgovornosti prebačen sa vlasnika tvrtki na menadžere i stoga su potrebni revizori koji su bili neovisni o upravljanju, a ne samo da budu budni za pogreške unutar financijskih samih izvještaja, ali i za pogreške unutar knjigovodstvene evidencije (Collings, 2014: 42). S vremenom je postalo poprilično jasno da je uloga revizora postala davanje mišljenja o točnosti i istinitosti financijskih izvještaja kao što su bilanca, račun dobiti i gubitka i mnogo drugih te otkrivanje mogućih pogrešaka pa čak i prijevare. Naravno, veliku odgovornost navednoga nosi uprava ili menadžment organizacije, dok se revizorski postupci moraju isplanirati tako da se otkriju prijevare. Revizija je kritizirana godinama. Glavni razlog tomu su neuspjesi raznih poslovnih organizacija te njihova propast. Jedan od najpoznatijih takvih slučajeva je propast tvrtke Enron, Američke energetske tvrtke sa sjedištem u Houstonu, Texasu. Razlog nesretne sudbine tvrtke Enron bio je manipulacija financijskim izvještajima i zavaravanjem dioničara, koji tu nažalost izgubili cijelu svoju imovinu. Također se smatra kako je početkom ekonomske krize 2007. godine revizijska profesija kriva za neuspjehe banaka. Uz navedene te još mnoge druge slučajeve, revizijske kuće bile su pod istragom određenih tijela kako bi se razotkrio uzrok onakvih propusta i grešaka.

2.5. Definiranje revizije

Revizija je postupak ispitivanja tvrdnji ili zastupanja druge strane i pružanje uvjerenja u pravičnost i pouzdanost informacija u skladu s danim standardima.

Kada se primjenjuje na računovodstvo, revizija znači imati neovisnog revizora (kasnije definiranog) koji potvrđuje ispravnost financijskih izvještaja subjekta u skladu s općenito prihvaćenim računovodstvenim načelima, odnosno na engleskome jeziku: Generally Accepted Accounting Principles (GAAP).

GAAP predstavljaju konvencije, pravila i standarde koji reguliraju izvještavanje o računovodstvenim podacima u financijskim izvještajima (Giove, 2003: 8).

Dakle, jedan od ciljeva revizije je zapravo potvrda vlasniku poslovne organizacije, iliti poduzeća, da je rezultat naveden u financijskim izvještajima nakon pozitivnog mišljenja revizora dostupan za raspodjelu, točnije isplatu dividendi. Također je iznimno bitno da su svi financijski izvještaji istinit odraz poslovanja organizacije radi vanjskih suradnika. Naravno, kako bi se ostvarili bilo kakvi (pozitivni) ciljevi, od iznimne je važnosti da se reviziji pristupi neutralnog mišljenja kako bi se sve pogreške pronašle te ispravile. Važno je spomenuti da niti jedna organizacije nije ista. Svaka organizacija razvija se i rješava probleme na svoj poseban način što znači da nešto što funkcionira za poduzeće A, neće nužno funkcionirati za poduzeće B.

Nadalje, kada se govori o reviziji, spominje se 6 temeljnih vrsti revizije, a to su:

- 1) Eksterna revizija
- 2) Interna revizija
- 3) Revizija financijskih izvještaja
- 4) Revizija poslovanja
- 5) Komercijalna revizija
- 6) Državna revizija

Eksterna revizija je zapravo postupak ispitivanja i ocjenjivanja poslovanja određene organizacije, a revizori koji su postavljeni za obavljanje takvog zadatka ne smiju biti zaposleni u toj organizaciji.

Ova vrsta revizije odnosi se na izražavanje mišljenja o tome jesu li financijski izvještaji pripremljeni i prikazani u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja. No, revizori se mogu baviti nizom drugih aktivnosti.

Interna revizija zauzima značajno mjesto u trgovačkim društvima jer predstavlja jedan od instrumenata menadžerske kontrole. Interni revizori, iako su zaposleni u trgovačkom društvu, moraju biti neovisni od sustava kojeg procjenjuju zbog objektivnosti (Roška, 2012: 46). Interni revizori se također moraju pridržavati stručnosti, etičnosti te, naravno, objektivnosti.

Sljedeća vrsta revizije je revizija financijskih izvještaja. Ova vrsta utvrđuje jesu li financijski izvještaji objavljeni u skladu s računovodstvenim načelima te međunarodnim, ali i hrvatskim standardima financijskog izvještavanja.

Nadalje se spominje revizija poslovanja. Jednostavno rečeno, ova vrsta revizije ispituje te procjenjuje ukupno poslovanje (ili samo neke aktivnosti), a cilj navedenoga je dati preporuku za unaprjeđenje. Sljedeća revizija je komercijalna revizija, a poslovi se obavljaju na temelju ugovora. Taj ugovor se zaključuje za svaku poslovnu godinu, a potpisuju ga obveznik revizije te revizijska kuća. Posljednja vrsta revizije je državna revizija. Državni ured za reviziju najviša je revizijska institucija u Republici Hrvatskoj. On je samostalan i neovisan ured te sve svoje izvještaje podnosi Saboru. Državnim uredom za reviziju upravlja glavni državni revizor, kojega imenuje Hrvatski Sabor na vrijeme u trajanju od 8 godina. Ukratko, može se reći da državnoj reviziji podliježu prihodi, rashodi, financijski izvještaji i transakcije svih onih kojima je Republika Hrvatska osnivač ili većinski vlasnik (Roška, 2012: 46).

2.6. Pojam revizora

Revizor je osoba koja je zadužena za nadgledanje i kontrolu. To čini tako što obrađuje te kontrolira izvješća kao što je bilanca, račun dobit i gubitka i tako dalje. Treba spomenuti kako je poslovna organizacija odgovorna za svu svoju dokumentaciju, a ne revizor. Njegova je uloga da temelju onoga što vidi i prouči da svoje stručno mišljenje. Dobar i kvalitetan revizor mora biti odgovoran, visoko obrazovan što znači dobro baratati računovodstvenim i revizijskim pojmovima, mora dobro poznavati politiku i procedure područja kojim se bavi.

21. je stoljeće, stoga se mora znati koristiti računalnom i potrebnim programima kako bi mogao analizirati i složiti podatke te izraditi izvještaje. Naravno, potrebno je da revizor poznaje Standarde i Zakone vezane za reviziju.

Neke od dužnosti revizora su:

- 1) Prikupljanje i analiziranje podataka kako bi se otkrili nedostaci kontrole, prijevare ili neusklađenost sa zakonima, propisima i politikama upravljanja
- 2) Izvještavanje rukovodstva o korištenju imovine i rezultatima revizije
- 3) Priprema detaljnog izvješća o nalazima revizije
- 4) Pregled podataka o materijalnim sredstvima, neto vrijednosti, obvezama, kapitalnom kapitalu, suficitu, prihodima i rashodima
- 5) Pregled knjige računa i računovodstvenih sustava radi
- 6) Pripremiti, analizirati i provjeriti godišnja izvješća, financijske izvještaje i druge zapise, koristeći prihvaćene računovodstvene i statističke postupke za procjenu financijskog stanja i olakšavanje financijskog planiranja.⁴

⁴ <https://jobdescriptions.careerplanner.com/Auditors.cfm> (pristupljeno 26.07.2020.)

3. Pojam etike

Etika je opće poznat pojam. Gotovo svaki moderni čovjek upoznat je sa rječju „etika“ i njezinim značenjem, no rijetko kada razmišlja o nastanku etike kao pojma i riječi. Povijest etike opsežna je tema. Prvo spominjanje, točnije susretanje sa etikom, dogodilo se jos prije Krista. Kako je vrijeme prolazilo, etika poprima sve veći značaj. Kroz sva stoljeća pa sve do dan danas, etika je postala nešto bez čega ne bismo živjeli ugodno kao danas, a posebice u poslovnom svijetu.

3.1. Povijest etike

Povijest je dio čovječanstva. Njome proučavamo ljudsku prošlost. Razmišljajući o prošlosti prisjećamo se svega naučenog u školi; kako je upravo čovjek napravio revolucionarna otkrića. Bila to materijalna ili pak nematerijalna otkrića, može se zaključiti kako bez čovjeka Zemlja ne bi bila ovdje gdje je sada. Kada se osvrne na starije kameno doba, otkrila se vatra. U srednjem kamenom dobu ljudi razvijaju zajednice i shvaćaju bit roda. U mlađem kamenom dobu izumljuje se kotač – predmet bez kojega danas svijet ne bi bio zamisliv. Kroz metalno doba, stari, srednji i novi vijek dolazimo do današnjeg doba – suvremene povijesti. Ali zastala bih u Antičkoj Grčkoj. Jedan od najpoznatijih mislilaca, amatera, živio je u to doba. Davne 469. pr.Kr. osnivač etike – Sokrat. Sokrat je etiku smatrao vrlinom življenja u skladu sa zahtjevima vlastitog unutarnjeg glasa – savjesti. Naime, Sokratu se daju velike zasluge u postavljanju logike kao formalne znanosti, ispituje pravednost, hrabrost, dobro i zlo. Njegovu etiku slijedio je i razvijao njegov učenik Platon koji je i zapisao jednu od Sokratovih rečenica, a aglasi ovako: “Ja pripadam onima kojima bi godilo da ih se pobije ukoliko bi rekli nešto što nije istinito“. Sokrat je time pokazao moral. Osnova moralnosti je ideja dobroga, a ne zla. Dakle, etika je društvena znanost o moralu. Njome se proučavaju ciljevi, namjere i sami smisao moralnih težnji. Preskokom velikog djela povijesti, dolazi se do 20. stoljeća. Etika se bazira na vrijednostima koje se uče u obitelji i tijekom cijeloživotnog obrazovanja (Dujanić, 2003: 55).

Dakle, može se reći kako je etika krajem 20. stoljeća doživjela još jedan procvat te na neki način riješava probleme i krize suvremene i globalne civilizacije i kulture.

Sve ono što je moralno ispravno ili moralno neispravno, nastalo je spletom povijesnih događaja i okolnosti. Objasniti etiku od samog začetka pa sve do danas – 21. stoljeća, bilo bi gotovo nemoguće. Stoga je u radu prethodno objašnjem nastanak etike, a zatim etika kakvu danas poznajemo.

Istina je da se može čitav dan svađati i raspravljati oko toga je li nešto nemoralno ili je samo neetično, ima li netko etiku u sebi, ali nema moral? Ili je etika pojam o društvu, ali moral o pojedincu? Etika proučava ponašanje osobe. Moral je skup nepisanih pravila. No razlikuje li se moral od zakona? U principu ne. Jedina razlika je što zakon uključuje posljedice, dok moral utječe na savijest osobe. Etika i moral „provlačili“ su se kroz cijelu povijest i sva područja. Kroz religiju, prirodu, okoliš, životinje, prehranu čovjeka (veganizam), LGBT zajednice, zatim kroz prava žena i osnovna ljudska prava pa čak i poslovni svijet, može se ugledati utjecaj etike, ali i morala. Ovaj rad biti će baziran na profesionalnoj, odnosno poslovnoj etici koja sama po sebi obuhvaća veliko područje.

3.2. Poslovna etika

Poslovna etičnost podrazumijeva korektan odnos prema suradnicima, kupcima i konkurentima (Hunjet i Kozina, 2014: 195). Većina „profesionalaca“ ipak ima nekakvo etičko utemeljenje. Svijet u kojemu doktori, odvjetnici, suci, novinari, menadžeri i poslodavci nisu moralni, je svijet u kojemu bi malo tko htio živjeti. Poslovna etika je proučavanje ponašanja i morala u poslovnoj situaciji. Poslovna etika je sustav poslovnih načela ili vrijednosti kojima je cilj uskladiti poslovnu učinkovitost i etičku dimenziju poslovanja (Hunjet i Kozina, 2014: 192).

Osim ispunjavanja standarada u osobnom životu, profesionalna etika može zahtijevati puno više. Kao profesionalac u svojoj struci, posao će vrlo vjerojatno zahtijevati više specifične i teže etičke standarde. Dakle, profesionalni rad zapravo može biti puno kompleksniji i stresniji od privatnog života.

Učenje o etičkom i moralnom ponašanju trebalo bi biti sastavni dio korporacijske kulture svake organizacije.

Stoga nije iznenađujuće da se mnoge profesije danas trude uvesti i poštivati etički kodeks i da se upravo poslovna etika smatra jednim od ključnih koncepata suvremenog poslovanja. Teorija ističe da osobine profesije imaju ne samo određene intelektualne sposobnosti, već i pridržavanje uobičajenih pravila ponašanja u pružanju profesionalnih usluga i prihvaćanje obveze prema udruzi, poslodavcima i društvu u cjelini sa tendencijom usklađivanja osobnih interesa sa širim interesima struke (Stojanović, 2015: 56).

Etika označava istraživanje onoga što je dobro, a što zlo. Poslovna etika je kodeks ponašanja koji je prihvaćen u poslovnome svijetu. Poticaj za veću primjenu etike u menadžmentu daju zahtjevi i očekivanja od biznisa koji mora imati savjest i očekuje se da spriječi štete. Primjena etičkog ponašanja štiti poduzeće, ali i zaposlenike. Menadžeri trebaju djelovati i donositi odluke u skladu s osobnim moralom. (Dujanić, 2003: 53). Neizbježno je za reći kako je poslovna etika postala dio suvremenog poslovnog svijeta. Kao nadređeni, od iznimne je važnosti da se prilikom donošenja odluka odredi što je moralno, a što nije. No, iako različite profesije imaju različite odgovornosti, sve se profesije obvezuju prema nekim općim točkama etike. Najčešće su: sukob interesa i takozvano zviždanje (Panza i Potthast 2010: 480). Zbog lakšeg razumijevanja nadalje u radu za primjer bit će korišten poslodavac. Poslodavci se vrlo često mogu naći u situacijama u kojima mogu uživati u svim blagodatima koje inače možda nisu dostupne običnome „puku“. Kada netko obavlja svoj posao, a zbog toga primi poklone ili mito, tada se govori o sukobu interesa. Dapače, za poslodavca bi bilo pametnije i bolje da izbjegne takvo što jer upravo zbog sukoba interesa neće biti u mogućnosti održati svoj profesionalni integritet. Naravno, nisu svi sukobi interesa, kao mito, toliko očiti. Neki su puno suptilniji od navedenoga. Na primjer nastojanje odvajanja poslovnog života od privatnoga, kao što su romantične veze. Poslodavci bi uvijek trebali otkriti sukob oba interesa. Sam sukob interesa ne mora nužno uvijek predstavljati „smrt“ profesionalne prosudbe, ali skrivanje sukoba gotovo uvijek znači da se nešto sumnjivo događa. (Panza i Potthast 2010: 480.).

Gotovo svatko u poslovnome svijetu radi u timu. Nitko ne obavlja posao u potpunosti sam. Poslodavac treba zaposlenika, računovođu, računovođa treba revizora i tako dalje.

No, kada određena osoba u organizaciji napravi nešto nemoralno, odnosno neetično, njegovim kolegama možda će osjećati dužnost prema samoj organizaciji i njezinom postojanju, a to će dokazati tako što objave informacije vanjskim izvorima. Naprave li to bez prvotnog obavještanja nadređenih i same organizacije, tada se govori o takozvanom zviždanju. U praksi, osobe koje zviždaju, takozvani zviždači, to čine kao organizacija, ili osoba u organizaciji, kontinuirano čini nešto neetično i zna da jedini način kako bi se tome stalno na kraj je zviždanje, točnije publicirati. Iako običan narod zviždače smatra herojima, kolege i cijela organizacija ih prezire. Može se reći kako nisu omiljeni u organizaciji jer se smatra kako su prekršili crtu (ne)lojalnosti. To dalje najčešće dovodi do otkaza, bilo svojevrijednog ili ne jer postaje nemoguće raditi u takvoj okolini i pod tolikim stresom. Profesionalna etika sugerira da je na prvome mjestu dužnost prema javnoj sigurnosti, ali organizacijama može biti teško cijeniti takvu nelojalnost pa čak i kada se događa za opće dobro (Panza i Potthast 2010: 481.). Sa profesionalnom etikom susreću se svi; od novinara, inženjera, odvjetnika...

No, nadalje će pažnja biti usmjerena na računovođe. Kao i od svih, i od računovođa se očekuje iznimna etičnost i moralnost. Na njima je da iznose točne financijske evidencije jer one su iz ključne važnosti za daljnje poslovanje svake organizacije. Ne samo da su takvi podaci bitni poslodavcu, vlasniku organizacije, već i dioničarima. Na primjer, neetično bi bilo davati lažne procjene zarade. Takvo što može poslodavcu i dioničarima dati lažnu nadu jer nije sve u djelu, već u namjeri. Stoga je iznimno važno da poslodavac vjeruje svom računovođi kako bi imao realan uvid u financijsko stanje organizacije te da investira i dio svog vremena kako bi proučio navedeno jer, kako je jedan nepoznat autor napisao, naivnost je vjerovanje da će drugi biti dobri prema tebi, samo zato što si ti dobar prema njima. Računovođe imaju obavezu voditi točne i povjerljive podatke te je njegova glavna dužnost ostvariti povjerenje prema poslodavcu.

3.3. Etička dilema

Dobro i zlo. Dvije temeljne riječi s kojima se mnogo ljudi susreće svaki dan prilikom donošenja raznih odluka. No zašto navedena dva pojma svi moramo razlikovati? Odgovora na to pitanje ima bezbroj; izbjegavanje nasilja, straha, kriminala, nestabilnosti u društvu, razvijanja suradnje u društvu, povjerenja i naravno zakona.

Dvoumisti se oko situacije ili odluke naziva se dilema, a ako se govori o moralnoj odluci, govori se o etičkoj dilemi. Pojedinci, ali i skupine, vrlo se često nalaze u situaciji u kojoj moraju odabrati ono što je ispravno, prikladno i pravilno. U takvoj situaciji osoba/osobe zapitat će se koje su njihove opcije, što im govori intuicija, čiji su interesi u pitanju? Od iznimne je važnosti da se već navedenome pristupi s oprezom. Potrebno je izabrati odluku na temelju zakona, pravednosti i ispravnosti. Pod odlukom se podrazumijeva pisana, nepisana, formalna, neformalna aktivnost, kojom se, kako navode neki autori, vrši izbor između jedne ili više alternativa, kako bi se na najefkasniji mogući način ostvario željeni cilj (Miljević, 2011: 180). Postoji nekoliko modela pomoću kojih se može analizirati etička dilema. Razlog toga što postoji više modela je jednostavan – neka etička pitanja složenija su od drugih. Podjela modela donošenja etičkih odluka glasi sljedeće:

- 1) Utilitarni pristup
- 2) Individualistički pristup
- 3) Moralno – pravni pristup
- 4) Pristup pravde (Hunjet i Kozina, 2014: 194).

Utilitarni pristup etični je koncept usmjeren na ponašanje i na rezultate, a ne na motive, smatrajući da su etične one odluke i ponašanje koje donosi najveće dobro za najveći broj ljudi, iako može biti na štetu manjine, odnosno onih s malo moći (Bahtijarević i Sikavica, 2008: 540). Prilikom donošenja odluka nadređeni, najčešće menadžeri, razmatraju kakve bi učinke i utjecaje ostavila svaka opcija, iliti alternativna odluka.

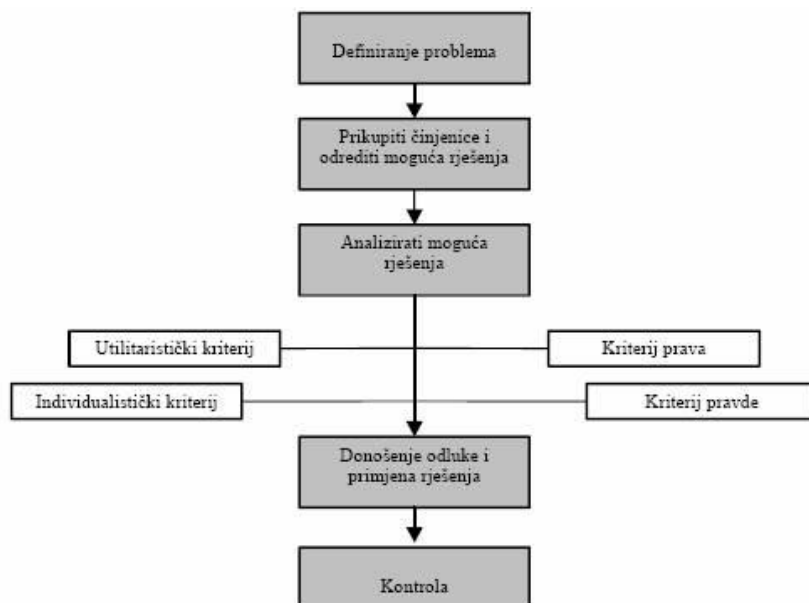
Individualistički pristup tvrdi kako je ponašanje moralno onda kada najbolje promovira interese na duži rok. Dakle, drugim riječima, pojedinac će izračunati dugoročne prednosti za sebe osobno kao mjeru izračuna koliko je odluka uistinu dobra. Interes ovakvog pristupa je da se svi ljudi međusobno prilagode jedni drugima.

Moralno – pravni pristup govori da ljudska bića imaju temeljna prava i slobode koje se ne mogu oduzeti individualnim odlukama.

To znači da poslodavac ili menadžer nikako ne smije doći u bilo kakav konflikt s temeljnim pravima čovjeka, odnosno zaposlenika u organizaciji ili svih dionika.

Pristup pravde kaže da moralna odluka mora biti zasnovana na standardima jednakosti, nepristranosti i poštenju (Hunjet i Kozina, 2014: 195).

Slika 1. Proces donošenja etične odluke

Izvor: Bahtijarević-Šiber F., Sikavica P., Pološki Vokić N., (2008.) Suvremeni menadžment, Vještine sustavi i izazovi

3.4. Značenje etike u računovodstvu

Razvojem tehnologije, a time i industrijskom revolucijom započeo je razvitak računovodstvene profesije.

Cilj računovodstvene profesije ispunjen je ako su zadovoljena sljedeća četiri zahtjeva, i to: pravovaljanost informacija, profesionalizam, kvaliteta pruženih usluga i povjerenje. Računovodstvenu etiku definiramo kao skup opće prihvaćenih moralnih normi temeljenih na etičkim vrijednostima potrebnih prilikom sastavljanja i prezentiranja financijskih informacija vezanih za pojedinu instituciju ili poduzeće. (Bedeković, 2013: 103).

Potrebna je velika količina znanja o računovodstvenoj profesiji, ali i zakonodavstvu jer područja kao računovodstvo su vrlo često podložna promjenama zakonodavstva.

Samo ako se osoba kontinuirano obrazuje te prati razvoj profesije, odnosno struke, će moći kvalitetno i ispravno obavljati svoje dužnosti.

Važno je spomenuti principe etičnog ponašanja svih pojedinaca u računovodstvu, a to su:

- a) utvrđivanje štetnih posljedica koje mogu nastupiti na osnovi njegovih odluka
- b) utvrđivanje svih prednosti i troškova koje sudionici mogu pretrpjeti zbog njegovih odluka
- c) istraživanje svih značajnih i moralnih očekivanja koja su povezana s njegovom odlukom
- d) stalno praćenje etičkih dilema s kojima se susreću donosioci profesionalnih odluka
- e) usmjeravanje svojega djelovanja tako da ono odgovara želji da drugi na isti način djeluju prema njemu
- f) osiguravanje da njegove djelatnosti pod posebnim uvjetima budu usklađene s pravilima ponašanja
- g) uređivanje svoje djelatnosti tako da je kao pravilno može ocijeniti svaka nezainteresirana grupa profesionalaca njegovog ranga - profesionalna etika
- h) provjeravanje bi li se dobro osjećao ako bi bilo potrebno da svoje ponašanje obrazlaži pred televizijskim kamerama (Bergant, 2010.).

Ukoliko se financijsko izvještavanje provodi nekvalitetno, a samim time i neetično, posljedice mogu biti „kobne“.

Izgubilo bi se povjerenje sa zaposlenicima i suradnicima te sa potencijalnim kupcima jer ljudi ne žele svojom kupnjom pridonositi organizaciji za koju se zna da posluje neetično. Voditelj računovodstva dužan je poštivati sva načela računovodstvene, odnosno poslovne etike. Iako primjena Međunarodnih Računovodstvenih Standarda (MRS) i Međunarodnih Standarda Financijskog Izvještavanja (MSFI) zahtijeva jednoobraznost, mogućnosti koje nude standardi daju knjigovođama slobodu za približavanje situacija o financijskom položaju i poslovnom uspjehu.

Često se dogodi da se sloboda zloupotrijebi, o čemu svjedoče brojni računovodstveni skandali (Drobnjak, 2017: 302).

4. Načela profesionalne etike u poslovanju

Jednostavna definicija opisuje profesionalnu etiku kao kombinaciju moralnih i društvenih odgovornosti koja se koristi u svakodnevnom vođenju i odlučivanju poduzeća. Profesionalna etika igra iznimno važnu ulogu u poslovnome svijetu. Ona omogućuje da organizacija drži ne samo do sebe već i do ljudi, kako unutar organizacije, tako i izvan nje. Organizacije koje primjenjuju etiku svjesne su kako upravo to uzrokuje bolje i kvalitetnije odnose i poslovanje te ih dugoročno čini odgovornijima. Postoji poprilično mnogo radnji koje su legalne, ali imaju negativan (neetičan) učinak. Isto tako postoje radnje koje, iako su neetične, ne smatraju se nezakonitima. Dakle, ukupni uspjeh organizacije ovisit će o jačini njihove poslovne etike. Kada postoji razina osjetljivosti prema drugima, industrija i općenito zajednica, imat će bolji pogled na tvrtku. Kada je tvrtka etična, nadahnjuje vjernost i povjerenje te također pomaže u promociji njihovih usluga i proizvoda (Tremain, 2013: 37). Danas se od poslodavaca i menadžera traži posjedovanje moralnih i etičkih kvaliteta, a skladno time i pridržavanje pravila, etičkih načela, normi, kodeksa i zakona. Naravno, etika je bitna u svakoj profesiji, no naglasak u ovom radu bit će na računovođe i revizore. Nadalje u radu bit će objašnjena načela i etički kodeksi računovođa i revizora.

4.1. Načela i etički kodeks računovođe

Ključnu ulogu u održavanju kvalitete samog rada imaju kodeksi profesionalne etike. Ako se govori o računovođama, najpoznatiji kodeks izdaje IFAC (International Federation of Accounting - Međunarodna Federacija Računovođa). Osnovana još davne 1977. godine ima ulogu služenja javnom interesu te zapravo ojačati računovodstvenu profesiju tako što donosi standarde i pisana pravila ponašanja računovođa. Načela određuju standard ponašanja kakvo se očekuje od svakog profesionalnog računovođe i uključuju načela integriteta, objektivnosti, profesionalne kompetentnosti i dužne pažnje, povjerljivosti, te profesionalnog ponašanja.⁵

⁵ Narodne novine (2020.) *Kodeks etike za profesionalne računovođe*, Zagreb: Narodne novine d.d., 1304.

IESBA (The International Ethics Standards Board for Accountants - Odbor za Međunarodne Standarde Etike za Računovođe) razvija i izdaje, u okviru svojih vlastitih ovlasti za donošenje standarda, Međunarodni kodeks etike za profesionalne računovođe. Kodeks je namijenjen korištenju od strane profesionalnih računovođa u cijelom svijetu. IESBA utvrđuje Kodeks za međunarodnu uporabu pridržavajući se propisanog postupka. IFAC donosi zasebne zahtjeve u vezi s Kodeksom za tijela svojih članica. ⁶ IESBA Kodeks etike za profesionalne računovođe sastoji se od tri dijela. Dio A opisuje opću primjenu kodeksa, odnosno temeljna načela profesionalne etike za računovođe, dok dijelovi B i C opisuju konceptualni okvir te njegovu primjenu u situacijama, odnosno računovođe u javnoj praksi te gospodarstvu. Obzirom da je dio teme ovoga rada profesionalna etika, nadalje u radu bit će opisan dio A Kodeksa etike za profesionalne računovođe. Razlog zbog kojega ovaj dio ustanovljuje temeljna načela i pruža konceptualni okvir koji bi računovođe primjenjivali u svojoj praksi je kako bi identificirali prijetnje pridržavanju temeljnih načela, ocijenili važnosti identificiranih prijetnji te primjenili zaštitu (IESBA, 2018: 9-11). Dio A, kako je već navedeno, obuhvaća temeljna načela, a to su integritet, objektivnost, profesionalna kompetentnost i dužna pažnja, povjerljivost te profesionalno ponašanje. Nadalje će svako od načela biti ukratko objašnjeno.

- 1) Integritet – biti iskren i pošten u svim profesionalnim i poslovnim odnosima
- 2) Objektivnost – ne dopustiti da pristranost, sukob interesa ili neprimjeren utjecaj drugih nadvlada njegove profesionalne ili poslovne prosudbe
- 3) Profesionalna kompetentnost i dužna pažnja – održavati profesionalna znanja i vještine na razini potrebnoj za osiguranje da će klijent ili poslodavac primiti kompetentnu profesionalnu uslugu temeljenu na aktualnim dostignućima prakse, zakonodavstva i tehnika te djelovati marljivo i u skladu s primjenjivim stručnim i profesionalnim standardima.

⁶ Narodne novine (2020.) *Kodeks etike za profesionalne računovođe*, Zagreb: Narodne novine d.d., 1304.

- 4) Povjerljivost – pridržavati se načela povjerljivosti informacija stečenih temeljem profesionalnih i poslovnih odnosa te stoga ne objavljivati bilo koju takvu informaciju trećim osobama bez posebnog i odgovarajućeg odobrenja, osim ako nema zakonskog ili profesionalnog prava ili obveze da se ona objavi, niti koristiti informacije za osobnu korist profesionalnog računovođe ili trećih stranaka.
- 5) Profesionalno ponašanje – postupati u skladu s relevantnim zakonima i regulativama te izbjеći svaku radnju koja diskreditira profesiju (IESBA, 2018: 9-11).

Primarni cilj organizacije je ostvariti profit, no poslovna etika je ključan dio tog profita. Ako je organizacija (ili računovođa) etična, ne samo da gradi uspješnu reputaciju već stiječe povjerenje i odanost svojih zaposlenika i kupaca pa čak i ostalih organizacija. Suprotno tomu, neetična organizacija (računovođa) na posljetku će uzrokovat lošu reputaciju, neuspjeh te neće biti u prilici stijeći odanost i povjerenje. Stoga je svrha etičkog kodeksa jednostavno ispunjavanje profesionalnih obveza. Ukoliko je osoba moralno odgojena, upoznata sa značenjem morala i etike, poštenja i lojalnosti, gotov je sigurno kako će izrasti u pravednog, profesionalnog pojedinca. Jer upravo takva osoba čini kvalitetnog računovođu. No, kao i u svemu, i za računovođu postoje prijetnje s kojima se može susretati tokom svoje karijere. Prijetnje mogu stvarati raznovrsni odnosi i okolnosti. Kada odnos ili okolnost stvara prijetnju, takva prijetnja može ugroziti ili može stvoriti dojam da ugrožava postupanje profesionalnog računovođe koje zahtijevaju temeljna načela. (IESBA, 2018:11). Te prijetnje mogu se podijeliti u sljedeće kategorije:

- 1) Prijetnja temeljem osobnog interesa (Self-interest prijetnja) – prijetnja da će financijski ili drugi interes neprimjereno utjecati na prosudbu ili ponašanje profesionalnog računovođe.
- 2) Prijetnja temeljem samoprovjere (Self-review prijetnja) – prijetnja da profesionalni računovođa neće primjereno ocijeniti rezultate prethodne prosudbe ili aktivnosti ili usluge koju je obavio profesionalni računovođa ili druga fizička osoba iz društva profesionalnog računovođe ili organizacije njegovog poslodavca, na koje će se računovođa osloniti kada stvara prosudbu kao dio obavljanja tekuće aktivnosti ili pružanja tekuće usluge.

- 3) Prijetnja temeljem zagovaranja (Advocacy prijetnja) – prijetnja da će profesionalni računovođa uzdizati klijentov ili poslodavčev položaj do mjere koja ugrožava objektivnost profesionalnog računovođe.
- 4) Prijetnje uslijed zblizenosti (Familiarity prijetnja) – prijetnja da će zbog dugotrajnog ili bliskog odnosa s klijentom ili poslodavcem, profesionalni računovođa biti previše suosjećajan za njihove interese ili olako prihvaćati ono što oni rade.
- 5) Prijetnja uslijed zastrašenosti (Intimidation prijetnja) – prijetnja da će se profesionalni računovođa ustručavati djelovati na objektivan način zbog stvarnog ili percipiranog pritiska, uključujući i pokušaje da se neprimjereno utječe na profesionalnog računovođu (IESBA, 2018: 9-12).

4.2. Načela i etički kodeks revizora

Mnogo profesija svoja pravila definira putem raznih pravnih propisa, ali podosta pitanja ostanu neriješena izvan zakona. Upravo zbog toga postoje kodeksi. Kodeks profesionalne etike je skup pravila kojih se revizor mora pridržavati. Od iznimne je važnosti da ih se pridržava kako bi se revizija kao profesija zaštitila od svih onih „loših“, iliti neetičnih revizora koji bi itekako narušili ugled ostalim revizorima koji se pridržavaju načela i kodeksa.

Obzirom da je revizija kao pojam široka, nadalje u radu bit će objašnjen samo kodeks profesionalne etike državnih revizora u Republici Hrvatskoj.

Kodeks profesionalne etike državnih revizora u Republici Hrvatskoj utemeljen je na principima, načelima i pravilima INTOSAI (The International Standards of Supreme Audit Institutions - Međunarodni Standardi Vrhovnih Revizorskih Institucija) Kodeksa etike za javne revizore, usvojenog na XVI. Kongresu međunarodnih revizijskih institucija u Montevideu 1998.⁷ Kodeks sadrži sva načela i pravila kojima ovlaštene osobe, poput državnih revizora, izražavaju svoje stavove i mišljenja o odgovornosti prema javnosti, subjektima revizije te pripradnicima te profesije. Obzirom da su zakonske odredbe u reviziji minimalne, od revizora se zahtijeva poznavanje načela i pravila koja su određena Kodeksom.

⁷ Klešić, I (2016), Kodeks profesionalne etike državnih revizora, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/otomama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)

Bez obzira što Kodeks nema zakonsku funkciju, pridržavanje istoga rezultirat će profesionalnim radom, odgovornošću te radu vrijednog svake pohvale. Prvo poglavlje spomenutog kodeksa navodi načela revizora, a to su:

- a) Odgovornost
- b) Javni interes
- c) Poštenje
- d) Neovisnost, objektivnost i nepristranost
- e) Kompetentost ⁸

Odgovornost znači dokazati svoj rad. Od revizora se zahtijeva da odgovorno izvršava svoje obveze propisane Zakonom o Državnom uredu za reviziju te da utvrdi konkretnu odgovornost za nastale nepravilnosti (ukoliko dođe do njih). Naravno, ne treba ni spomenuti kako u slučaju prikrivanja stanja, tu odgovornost snosi upravo revizor.

Javni interes je drugo načelo (državnog) revizora. Služenje javnom interesu i djelovanje kojim će zadobiti povjerenje javnosti i demonstrirati privrženost profesionalizmu, obveze su koje državbi revizor mora staviti iznad svih interesa subjekata kod kojih se obavlja revizija, kao i iznad svih osobnihi pojedinačnih interesa. ⁹

Poštenje podrazumijeva revizorov rad. Revizor mora biti pošten, odnosno iskreno, savjesno i pošteno obavljati svoje obveze. Državni revizor je obvezan tijekom svog rada, kao i u odnosima s osobljem subjekta revizije, udovoljiti standardima časnog i nepristranog ponašanja. U svrhu očuvanja javnog povjerenja, ponašanje državnog revizora mora biti izvan svake sumnje i bez prigovora. ¹⁰

⁸ Klešić, I (2016), Kodeks profesionalne etike državnih revizora, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/otnama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)

⁹ Klešić, I (2016), Kodeks profesionalne etike državnih revizora, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/otnama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)

¹⁰ Klešić, I (2016), Kodeks profesionalne etike državnih revizora, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/otnama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)

Neovisnot zahtijeva od revizora samostalnost te mogućnost nepristranog djelovanja te objektivnog sagledavanja na probleme. Dakle, o kakvim god da je interesima riječ, bilo osobnim ili pak vanjskim, neovisnost revizora ne smije biti ugrožena. On mora samostalno planirati postupke revizije, a tijekom planiranja mora mu biti dostupna sva potrebna dokumentacija. Kada je riječ o nepristranosti, od velike je važnosti da je revizor nepristran i na primjer sukobu interesa ili utjecaju drugih osoba na njega i njegovo mišljenje. Pod navedeno pripadaju različiti pokloni koji se vrlo lako protumače na krivi način. Državni revizor ne smije nikada svoj položaj koristiti u privatne svrhe i mora izbjeći odnose koji uključuju rizik korupcije ili koji mogu izazvati sumnju u njegovu neovisnost, objektivnost i nepristranost.¹¹

Kompetentnost je posljednje načelo. Ono obuhvaća određeno stručno obrazovanje i znanje od revizora. Kako bi isti usavršavao svoja znanja, potrebne su kontinuirane edukacije i usavršavanja. Uz to, revizor mora poznavati norme, etiku, postupke i praksu koji se primjenjuju na njegovom području – području državne revizije.

¹¹ Klešić, I (2016), Kodeks profesionalne etike državnih revizora, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/otnama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)

5. Primjeri etičkih kodeksa

Etički kodeks obuhvaća sva pravila koja se trebaju poštivati, a ujedno su temeljena na vrijednostima, pravilima te načelima odgovornog poslovanja, to jest ponašanja same organizacije. Svako poduzeće kojemu je stalo do promicanja organizacijske kulture i rada, ima svoj etički kodeks. Drže li se svi zaposlenici kodeksa svoje organizacije, odnosno pošteno i moralno obavljaju svoje obveze, zagarantiran im je pozitivan imidž i povjerenje potencijalnih kupaca i potrošača te na kraju krajeva, i javnosti.

Nadalje u radu bit će spomenuti etički kodeks INA Grupe i Coca - Cole s ciljem pobližeg objašnjenja izgleda i svrhe etičkog kodeksa u praksi.

5.1. Etički kodeks INA Grupe

Etički kodeks INA Grupe (dalje u tekstu: Kodeks) sastavljen je i donesen radi omogućavanja uvida svim unutarnjim i vanjskim zainteresiranim osobama (dalje u tekstu: dionici) u etička pravila koja INA, d.d., i sva društva u kojima INA, d.d. ima većinski udio, većinsko pravo odlučivanja ili posredno ili neposredno prevladavajući utjecaj (dalje u tekstu: društva INA Grupe) smatraju ključnim za svoje uspješno poslovno djelovanje, kako unutar tako i izvan društava INA Grupe. Kodeks se zasniva na poštivanju temeljnih ljudskih prava i etičkih načela integriteta, poštenja, povjerenja, poštovanja, humanosti, tolerantnosti i odgovornosti. Očekuje se od dionika da prihvate i postupaju u skladu s pravilima Kodeksa, pomognu u prepoznavanju i upravljanju etičkim pitanjima te sudjeluju u postupku izvješćivanja, odnosno prijavljivanja neetičnog postupanja. U smislu odredba ovog Kodeksa pojmovi radnik te podnositelj prijave korišteni su isključivo u generičkom smislu i pod istima se podrazumijevaju i osobe ženskog i muškog roda.¹²

¹² Sektor upravljanja ljudskim resursima, (2013.), *Etički Kodeks Ina Grupe*, INA d.d. raspoloživo na <https://www.ina.hr/home/javna-nadmetanja/vazni-dokumenti/> (pristupljeno 30.07.2020.)

Slika 2. Sadržaj Etičkog Kodeksa INA Grupe

UVODNA RIJEČ PREDSEDNIKA UPRAVE INE	4.
1. CILJ ETIČKOG KODEKSA INA GRUPE	6.
2. ETIČKI KODEKS	7.
3. PODRUČJE PRIMJENE	7.
4. ODGOVORNOST	8.
5. ORGANIZACIJSKE OBVEZE, OČEKIVANJA I PRAVILA PONAŠANJA	9.
5.1. Korisnici usluga	9.
5.2. Dioničari	9.
5.2.1. Transparentnost finansijskih izvješća i računovodstva	9.
5.2.2. Imovina društva	10.
5.2.3. Intelektualno vlasništvo i ostali zaštićeni podaci	10.
5.2.4. Nezakonito postupanje s povlaštenim informacijama i trgovanje od strane upućene osobe	12.
5.2.5. Digitalni sustavi	13.
5.3. Radnici	14.
5.3.1. Zabrana diskriminacije	14.
5.3.2. Zaštita dostojanstva	15.
5.3.3. Zaštita privatnosti i povjerljivih podataka	15.
5.3.4. Dječji prisilni rad	16.
5.4. Zaštita zdravlja, sigurnosti i okoliša i zaštita imovine	16.
5.5. Poslovi vezani uz vlast i politički angažman	18.
1) Politički angažman	19.
5.6. Lokalne zajednice i civilno društvo	19.
5.7. Dobavljači i poslovni partneri	20.
1) Sukob interesa	22.
5.8. Osobe koje se nalaze u tržišnom natjecanju s INA Grupom	23.
6. POSTAVLJANJE PITANJA I IZRAŽAVANJE ZABRINUTOSTI	24.

Izvor: Sektor upravljanja ljudskim resursima, (2013.), Etički kodeks Ina Grupe, INA d.d.

Kao što je vidljivo iz sadržaja Kodeksa, isti obvezuje sve zaposlenike pa i druge fizičke osobe. Kodeks je zapravo usmjeren na etička pitanja; imovine, zaštite, zdravlja, okoliša, politike. Primjer upravo ovog etičkog kodeksa je dobar primjer kako bi kodeks trebao biti razvijen. Naravno, u potpunosti je dobar samo ako ga se osobe pridržavaju.

5.2. Etički kodeks COCA - COLE

Cilj Kodeksa Coca – Cole je da se svim dionicima ove organizacije pomognu njegovati vrijednosti te da time postanu najuspješnija organizacija na svijetu. Coca - Cola tvrdi kako se Kodeksom utvrđuje prednost tvrtke poslovanju u skladu s njezinim vrijednostima, svim zakonima i propisima. Također, Kodeks daje vrlo jasne upute i smjernice o tome što se očekuje od svakog pojedinca i svakog nadređenog, o tome kome se obratiti za pomoć, kako prijaviti sumnje (aninimno i povjerljivo), kako riješiti sukob interesa (rodbina, prijatelji, darovi i ručkovi), Kodeks obuhvaća još i mito, odnose sa kupcima, dobavljačima, državnim službenicima i konkurentima, također se navode pitanja vezana za zaštitu okoliša. Naravno, Kodeks obuhvaća mnogo više toga, te u detalje objašnjava svaku stavku. Jedan od ciljeva Coca – Cole je da se sve pridržavaju svega navedenog te da, ukoliko imaju pitanja ili nedoumica, se obrate kolegama.

Slika 3. Sadržaj Etičkog Kodeksa Coca – Cole

SADRŽAJ

1. Kultura poštenja	6
2. Kako se koristiti ovim Kodeksom i kako ga se pridržavati	10
3. Cjelovito poslovno ponašanje u tvrtki	14
4. Cjelovito poslovno ponašanje u zajednici	30
5. Primjena Kodeksa	38
6. Kontakti i daljnje informacije	40
Rječnik	42

Izvor: Coca Cola Hellenic Bottling Company S.A., (2012.), Kodeks poslovnog ponašanja

6. Utjecaj računovođa i revizora na njihovu profesiju

Svaka osoba koja radi u profesiji računovodstva ili je barem nakratko bila u doticaju s istim, jako dobro zna kako taj posao nije niti malo jednostavan. Dapače, posao računovođa i revizora vrlo je složen i danas predstavlja mnogo više od „zbrajanja i oduzimanja brojeva“. Kako bi računovođe i revizori svoje obveze ispunili, od njih se zahtijeva izuzetna predanost, preciznost, koncentracija, a posebice visok stupanj obrazovanja. Iako se puno toga može naučiti kroz praksu i sami rad, ipak je potrebno određeno predznanje o istome. U današnjem modernom svijetu velika je potražnja za radom u profesiji računovodstva (i revizije). Ponuda je manja, posebice u vrijeme pisanja ovog rada – doba Covda-19. No to i dalje ne umanjuje važnost kvalificiranosti računovođe. Ukoliko osoba želi biti dobar i kvalitetan računovođa od nje se zahtijeva kontinuirano školovanje, točnije stručno usavršavanje, edukacije i pohađanje seminara barem jednom godišnje. Razlog tome je što se računovodstvena profesija mijenja „iz dana u dan“ i jedini način dobrog obavljanja zadataka jest pažljivim praćenjem svega što se mijenja i događa u toj profesiji. Ostvariti, odnosno maksimizirati profit, glavni je cilj svake profinije organizacije. No bilo bi gotovo nemoguće uspješno poslovati bez kvalitetnog računovođe, ali i revizora. Upravo to je njihova uloga – svojim znanjem i vještinama pridonijeti organizaciji i financijama organizacije. Marljivim radom u kombinaciji sa znanjem, poznavanjem standarada, pravila i zakona, pružaju računovodstvene usluge. No što to znači za organizaciju? Održavanje profesionalne kompetetnosti. Znaju li menadžeri i poslodavci u kakvom je financijskom stanju njihova organizacija te ima li mogućnost ulaganja, investiranja i proširenja poslovanja – za sve su zaslužni računovođe te revizori. Bez njihova utjecaja organizacije ne bi sa sigurnošću obavljala sve potrebne obveze. Posebice je bitno imati kvalitetnog računovođu i revizora zbog zakona. U Republici Hrvatskoj postoji Zakon o računovodstvu i Zakon o reviziji kojih se isti moraju pridržavati. Dakle, menadžeri s minimalnim to jest ograničenim znanjem i razumijevanjem financija u poziciji su donositi brzoplete i pogrešne odluke. Upravo zbog toga postoje računovođe i revizori koji spriječavaju takve pogreške.

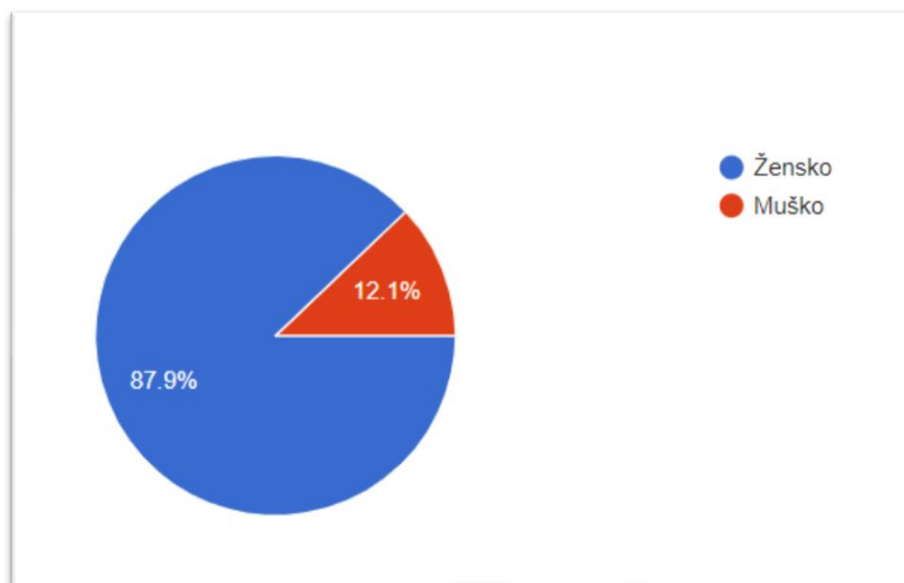
Uloga računovođe u 21. stoljeću podrazumijeva proaktivno djelovanje i inovativan pristup pri financijskom upravljanju i razumijevanju financijskih pokazatelja i njihovom korištenju za kreiranje dodatne vrijednosti.

Računovodstvena profesija ima itekako važnu ulogu u sustavu obrazovanja, ali i u znanstvene svrhe. Istraživači računovodstva na posebnim znanstvenim institutima imaju značajnu ulogu i doprinos te svojim znanjem i vještinama pridonose samom razvoju računovodstvene profesije, onom teorijskom djelu i onom praktičnom. Treba spomenuti i posebno naglasiti kako u Republici Hrvatskoj računovodstvena profesija još uvijek nije cijenjena i razvijena kao u nekim drugim državama diljem svijeta, no primjećuju se pomaci na bolje. Računovođe svojim stavom utječu na uspješnost poslovanja i pružanje cjelokupne slike o financijskom položaju poduzeća ili institucije. Zakonske podloge su dobra osnova za ponašanje u okvirima zakonom dopuštenih granica, ali ne i dovoljne. Pri donošenju odluka profesionalni računovođe trebaju se pridržavati zakonskih, etičkih i profesionalnih normi ponašanja. Praktično iskustvo, dodatna usavršavanja i specijalizacija u odgovarajućim područjima omogućavaju računovođama da pridonose boljem razumijevanju i shvaćanju potencijalnih problema pa i njihovom rješavanju. Računovodstvena etika stoga treba biti shvaćena kao proces dugoročnog usmjeravanja ka temeljnim vrijednostima i sposobnostima pojedinaca, a ne kratkoročno jačanje ugleda, povjerenja i osobnog zadovoljstva jer u tome leži snaga računovođa u računovodstvenoj profesiji (Bedeković, 2013: 105).

7. Anketa – važnost etike u obavljanju računovodstvenih i revizorskih poslova

Kao dodatak te istraživački dio ovom radu, provedena je anketa. Cilj ankete bio je prikupiti odgovore na pitanja vezana uz važnost etike u obavljanju računovodstvenih i revizorskih poslova. Anketa se sastoji od 17 pitanja te je nadalje navedeno svako pitanje te rezultati odgovora ispitanika na isto.

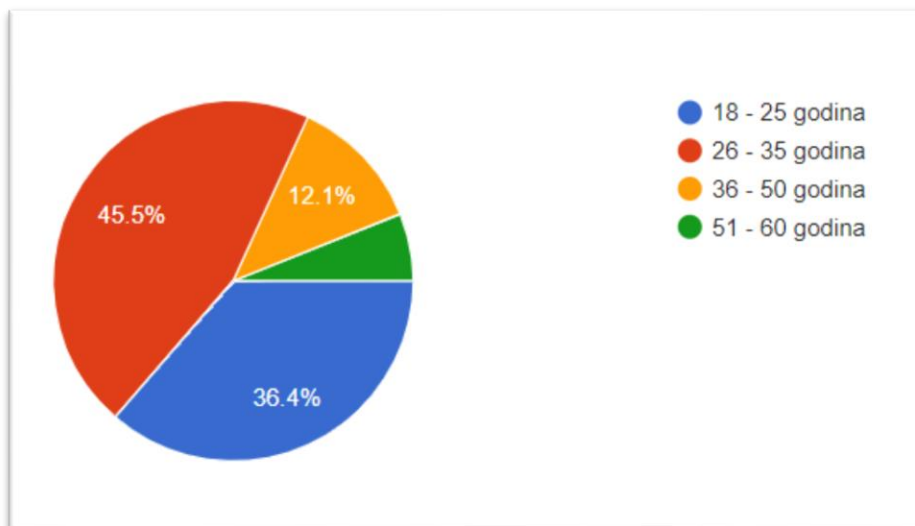
Slika 4. Grafički prikaz spola ispitanika

Izvor: obrada autora, 2020.

Prvo pitanje na koje se tražio odgovor bilo je kojoj dobnoj skupini ispitanik pripada. Kao što je vidljivo na grafikonu, čak 87.9 % ispitanika pripada ženskom spol, a skromnih 12.1 % pripada muškom spolu. Ovime se može zaključiti kako ipak žene dominiraju u „polju računovodstva“.

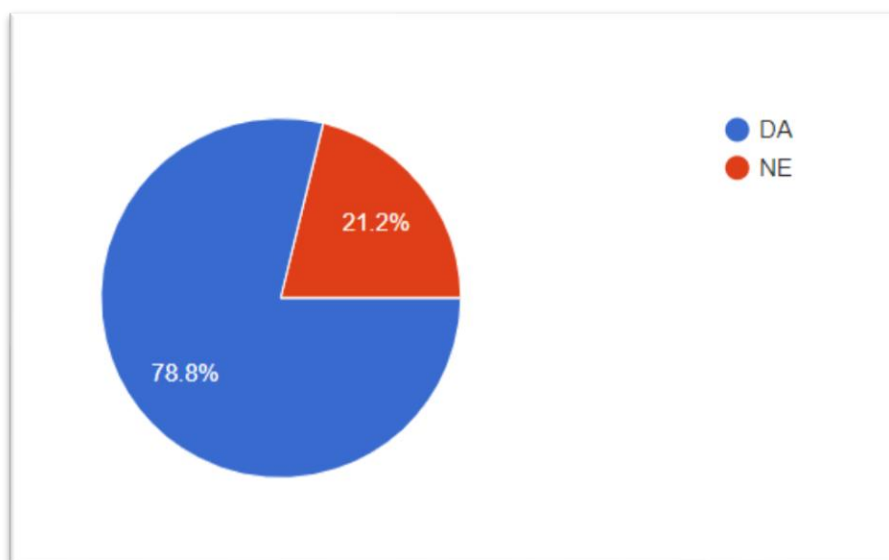
Slika 5. Grafički prikaz godina

Izvor: obrada autora, 2020.

Sljedeće pitanje odnosilo se na dobnu skupinu u kojoj svaki ispitanik pripada. Prema grafikonu može se vidjeti kako gotovo pola ispitanika, čak 45.5 % pripada u dobnu skupinu 26 – 35 godina. Nešto manji postotak zauzima dobna skupina 18 – 25 godina, 36.4 %. Treće mjesto zauzima dobna skupina 36 – 50, 12.1 %, dok posljednje mjesto zauzimaju ispitanici dobne skupine 51 – 60 sa 6.1. %. Zanimljivo je kako, iako pripadaju vrlo različitim dobnim skupinama, ispitanici dijele poprilično isto mišljenje vezano za etiku (u računovodstvenim i revizorskim poslovima), što će biti prikazano i objašnjeno nadalje u ovom dijelu rada. Bilo je vrlo bitno postaviti ovo pitanje kako bi se probao obuhvatiti što raznovrsniji broj ispitanika, pri tome misleći na dobnu skupinu i njihove stavove i vjerovanja vezana za profesionalnu etiku.

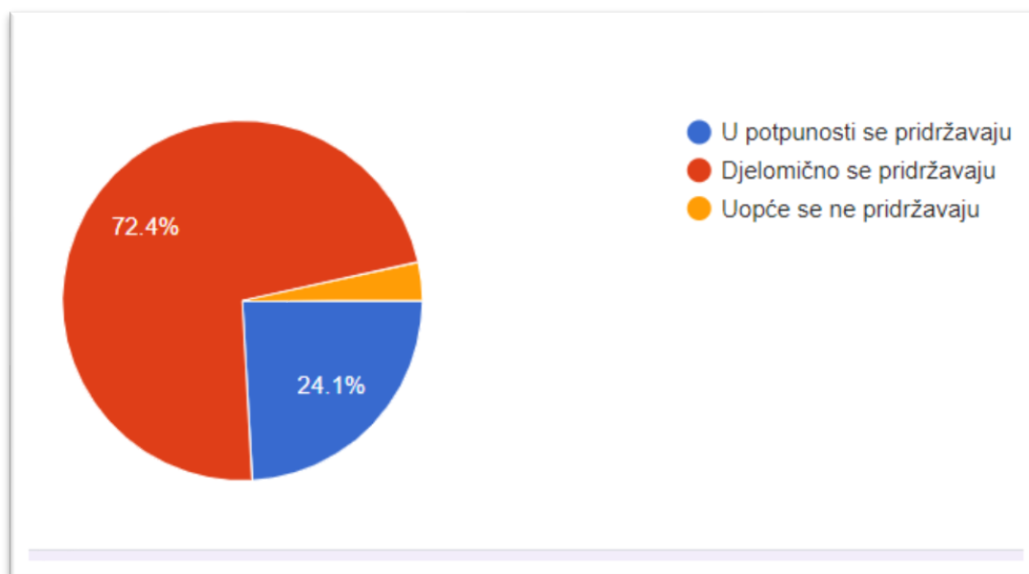
Slika 6. Grafički prikaz postojanja etičkog kodeksa na ranom mjestu

Izvor: obrada autora, 2020.

Treće pitanje koje je postavljeno ispitanicima se odnosilo na to postoji li etički kodeks na njihovom radnom mjestu. Prema grafikonu vidljivo je kako čak 78.8 % ima etički kodeks na svome radnom mjestu, ali čak 21.2 % nema. Ova informacija pokazuje kako ipak i dalje postoje radna mjesta (poduzeća) koja iz različitih razloga nemaju ili smatraju da ne trebaju imati etički kodeks. No, bez obzira na nepostojanje kodeksa na određenim radnim mjestima, postotak koji ima pokazuje postojanje kodeksa je vrlo zadovoljavajući. Kako je prikazano na grafikonu, gotovo 80 % poduzeća smatraju kako je bitno imati etički kodeks ili ga barem samo imaju. No i to je dobar početak za daljnji razvitak profesionalnog i etičkog ponašanja u svakom poduzeću, ne samo računovodstvenom.

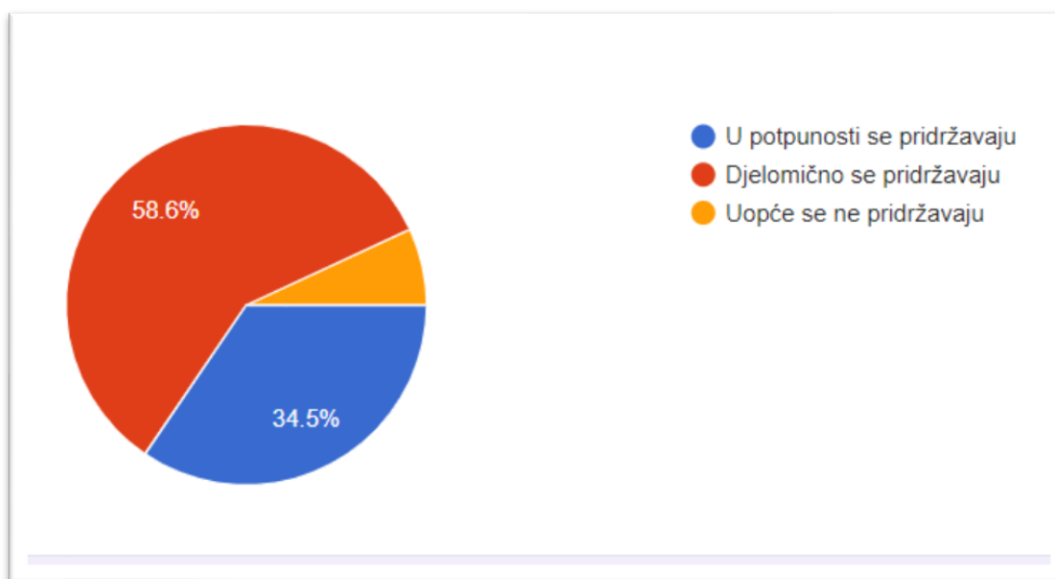
Slika 7. Grafički prikaz - pridržavaju li se kolege etičkog kodeksa?

Izvor: obrada autora, 2020.

Sljedeće pitanje u anketi je bilo pridržavaju li se kolege ispitanika etičkog kodeksa. Rezultati su pomalo razočaravajući, no ne u potpunosti. Samo 24.1 % ispitanika je reklo da se njihovi kolege na radnom mjestu u potpunosti pridržavaju etičkog kodeksa. S druge strane, nevjerojatno nizak postotak, od čak 3.4 % je rekao da se njihovi kolege uopće ne pridržavaju kodeksa. No, ne može sve u svijetu biti savršeno pa je tako navedeni postotak ipak bio očekivan, no iznenađujuće nizak. Najveći dio „torte“ zauzimaju ispitanici koji smatraju kako se njihovi kolege djelomično pridržavaju etičkog kodeksa, njih 72.4 % tvrdi tako. Pretpostavka je da se velika većina pridržava pisanih pravila, no nerijetko naprave nešto što nije u potpunosti etično. Bez obzira na to, dobro je za znati kako se iznimno velika većina (djelomično) pridržava kodeksa jer bez etičkog ponašanja i obavljanja svoje dužnosti na radnom mjestu, budućnost ne bi bila dobra za poslovni svijet.

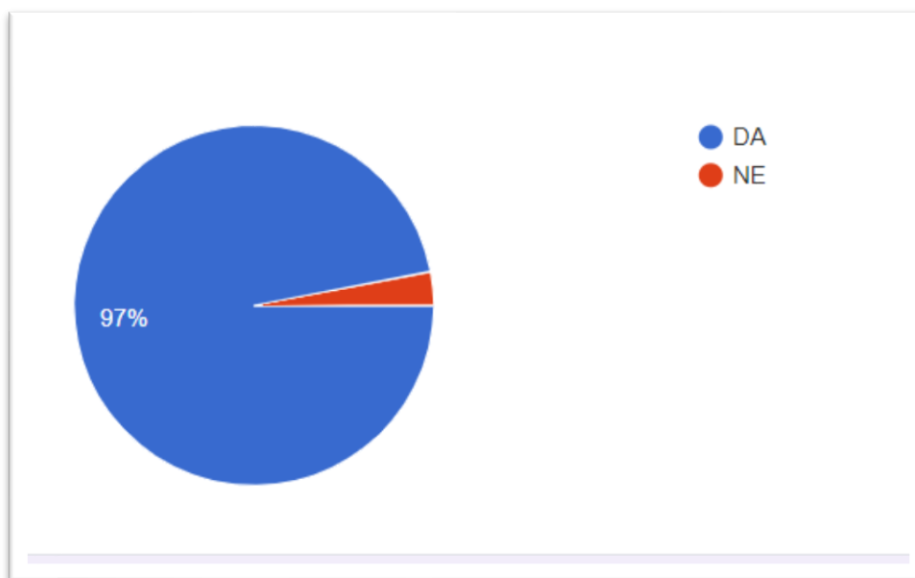
Slika 8. Grafički prikaz - pridržavaju li se nadređeni etičkog kodeksa?

Izvor: obrada autora, 2020.

Peto pitanje je bilo vrlo slično prethodnom, ali se odnosilo na to pridržavaju li se nadređeni ispitanika etičkog kodeksa. Nešto više od pola ispitanika, njih 58.6 % tvrdi da se nadređeni djelomično pridržavaju etičkog kodeksa. 34.5 % tvdi da se nadređeni u potpunosti pridržavaju, dok se 6.9 % uopće ne pridržava etičkog kodeksa poduzeća. Ako se uspoređuju kolege i nadređni ispitanika ove ankete, može se primijetiti kako postotak proporcionalno pada kod odgovora da se kolege/nadređeni djelomično pridržavaju. Kod odgovora da se ne pridržavaju, broj kod nadređenih je porastao, a broj kod odgovora da se u potpunosti pridržavaju je također porastao. Ipak, rezultati na ovo pitanje su zadovoljavajući i poprilično neočekivani. No, korisno je za znati da prevladavaju pozitivna iskustva no negativna.

Slika 9. Grafički prikaz važnosti etičkog kodeksa za poslovanje

Izvor: obrada autora, 2020.

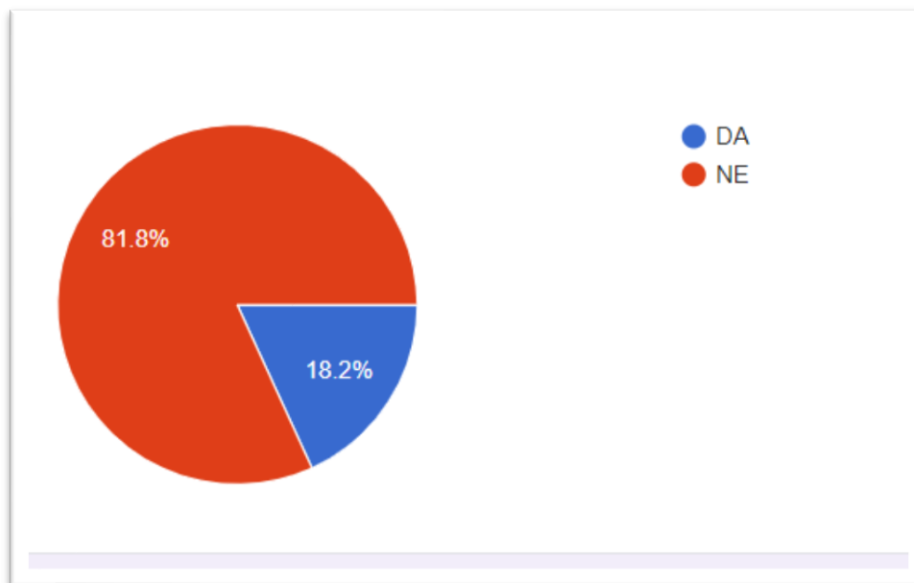
Na pitanje smatraju li da je etički kodeksa od velike važnosti za (svako) poslovanje bitno, gotovo svi ispitanici, čak njih 97 % je odgovorilo pozitivno – da smatraju da je kodeks važan. Samo je jedan ispitanik odgovorio kako ne smatra da je etički kodeks važan za obavljanje posla.

Sljedeće pitanje je tražilo da ispitanici obrazlože odgovor na prethodno pitanje. Neka od njih glase sljedeće:

- „Smatram da je etički kodeks od velike važnosti jer si ljudi olakšavaju poslovanje u teškim uvjetima.“
- „Apsolutno. Mislim da nema kvalitetnog poslovanja bez etike.“
- „Pravila poslodavca moraju biti za sve ista.“
- „Etički kodeks je važan kako bi se svo poslovanje odvijalo transparentno i izvještavalo točno.“
- „Bitno je da ljudi rade u dobrom okruženju, bez uvreda i neugodnih situacija.“
- „Važan je da bi se bolje poslovalo.“

- „Utječe na ponašanje cijelog kolektiva.“
- „Važan je jer pridonosi razvoju tvrtke“
- „Naravno da je važno. Jednakost i poštovanje vodi do uspjeha, diskriminacija samo otežava uspjeh i poslovnu suradnju.“
- „Bolja radna atmosfera, povjerenje djelatnika prema nadređenim i obratno.“
- „Etički kodeks je izuzetno bitan radi odnosa unutar poduzeća te prema klijentima. Dugoročno donosi velike rezultate. Zaposlenici će biti zadovoljniji ako su primjerice za sve jednaka pravila i prilike za napredovanje. Klijenti će biti zadovoljni ukoliko znaju da mogu računati na podršku suradnika i imaju povjerenje da poduzeće radi u njihovom interesu koliko i svojem.“

Slika 10. Grafički prikaz neetičnog postupanja u obavljanju svog posla

Izvor: obrada autora, 2020.

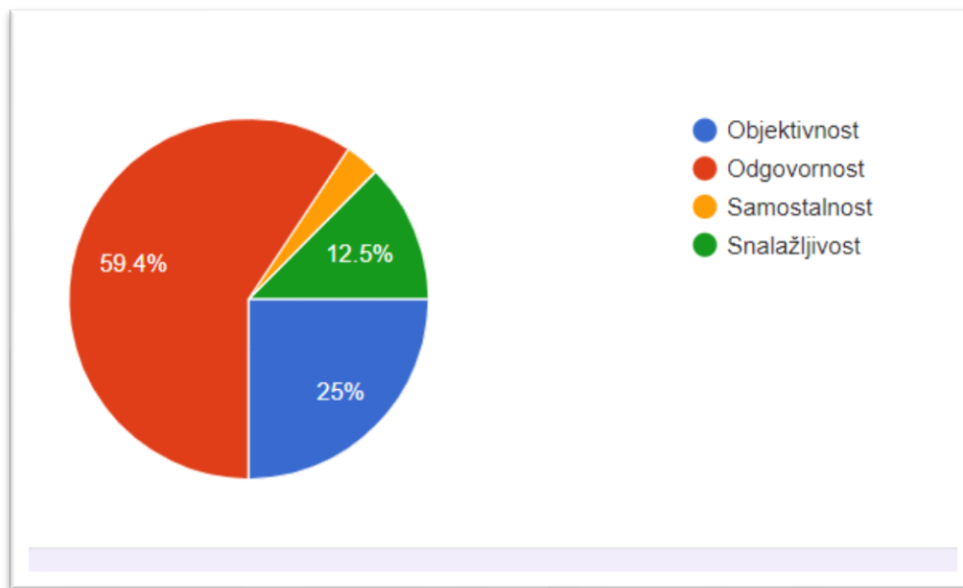
Na pitanje jesu li ikada postupili neetično u obavljanju svog posla, 81.8 % ispitanika odgovorilo je s DA, dok je 18.2 % odgovorilo sa NE.

Sljedeća dva pitanja nadovezala su se na prethodno. Na prvo, od ta dva pitanja, se tražilo da odgovore jesu li snosili kakve posljedice. Pomalo iznenađujuće, apsolutno svi ispitanici su odgovorilo kako nisu snosili nikakve posljedice. Drugo pitanje je glasilo da, ukoliko nisu nikada postupilo neetično u obavljanju svog posla, smatraju li za one koji jesu da trebaju snositi nekakve posljedice. Ironično, apsolutno svi su odgovorili kako definitivno trebaju postojati posljedice, iako oni koji su postupili neetično nisu snosili nikakve.

Sljedeće pitanje tražilo je od ispitanika da objasne što je za njih uopće etično ponašanje. Neki od odgovora bili su sljedeći:

- „Pošteno i korektno djelovanje prema zaposlenicima, kolegama, klijentima. Uzimanje u obzir dobrobit svih na koje takvo ponašanje utječe te poštivanje moralnih vrijednosti svakog pojedinca.“
- „Kulturno i civilizirano, bez uvreda i lošeg ponašanja.“
- „Ponašanje u skladu sa etičkim kodeksom.“
- „Poštovanje i ispravan odnos prema svima, bez obzira na rasu, spol, dob, financijsko stanje... Jednakost prema svima.“
- „Red, rad i disciplina.“
- „Biti odgovoran, pošten, kolegijalan i na vrijeme obavljati radne zadatke.“
- „Suzbijanje bilo kakve diskriminacije na radnom mjestu, odnošenje sa poštovanjem, ponašanje u skladu sa etičkim kodeksom kompanije.“
- „Obavljanje svog posla u odnosu sa zakonima i kodksom.“
- „Za mene, etično ponašanje je prihvaćanje pravila, propisa i dobrih ponašanja u samom poslovanju.“
- Održavanje zdravih i dobrih međuljudskih odnosa, poštivanje zakona i pravila, izbjegavanje zlouporabe položaja za osobne potrebe, čuvanje poslovne tajne itd.“

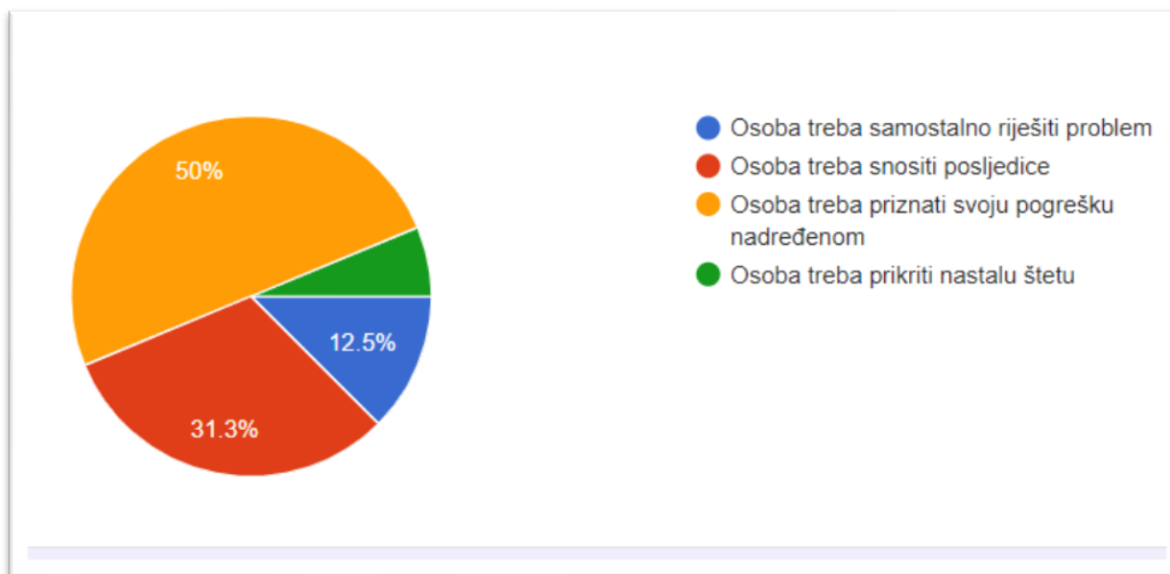
Slika 11. Grafički prikaz najbitnije karakteristike računovođe/revizora

Izvor: obrada autora, 2020.

Dvanaesto pitanje ankete, koja je najbitnija karakteristika računovođe, odnosno revizora. Ispitanicima su bila ponuđene 4 karakteristike. Objektivnost, za koju je 25 % ispitanika smatralo da je najbitnija. Zatim odgovornost, koja je „pobijedila“ sa čak 59.4 % glasova. Na prezadnjem mjestu se nalazila samostalnost, koju je odabralo 3.1 % ispitanika, te na kraju snalažljivost koja prikazuje 12.5 %. Naravno, ovo pitanje je bilo subjektivno, pri tome se misli kako je svaki ispitanik mogao na temelju svojeg mišljenja i vjerovanja odgovoriti te nema „krivog“ odgovora. Najviše ispitanika odabralo je odgovornost kao najbitniju karakteristiku računovođe/revizora. Podatak nije iznenađujući jer ipak da bi osoba bila ugledan računovođa, odnosno revizor, treba u sebi imati jednu vrlo veliku dozu odgovornosti. Ukoliko je odgovoran, ozbiljno će shvatiti svoj posao i dužnost te kvalitetno i uspješno obavljati sve zadatke koji mu se nađu na putu. Naravno, to što odgovornost nosi najveći postotak, nikako ne smanjuje važnost ostalih karakteristika bilo kojeg računovođe.

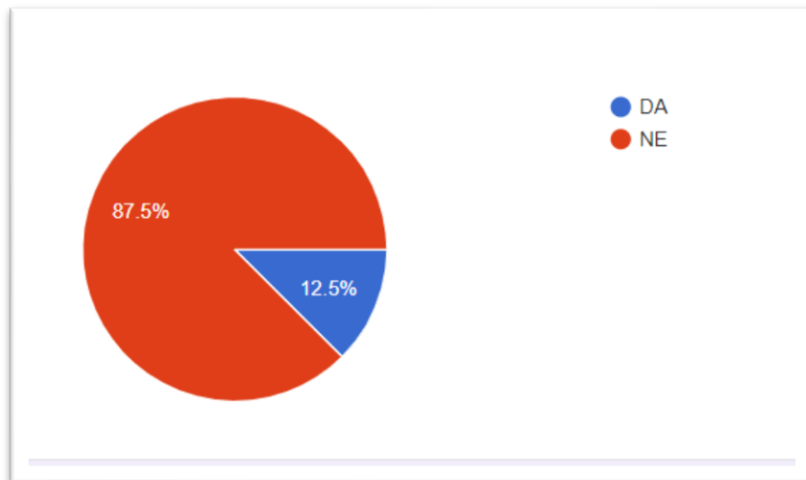
Slika 12. Grafički prikaz - ukoliko računovođa/revizor prekrši etički kodeks, što se dalje treba dogovoriti?

Izvor: obrada autora, 2020.

Trinaesto pitanje je također ispitanicima dalo ponuđene odgovore od kojih su mogli odabrati samo jedno. Na pitanje ukoliko računovođa prekrši etički kodeks, što bi se trebalo dalje odgovoriti, jedno od odgovora bilo je da osoba treba samostalno riješiti problem. S time se složilo 12.5 % ispitanika. Da osoba treba snositi posljedice, odabralo je 31.1 % ispitanika. Treći ponuđeni odgovor je bio da osoba treba priznati svoju pogrešku nadređenom i taj odgovor odabralo je najviše ispitanika, čak njih 50 %, znači pola njih. Posljednji odabir je bio da osoba treba prikriti nastalu štetu, a postotak je iznosio 6.3 %. Rezultat ovog pitanja ankete je poprilično dobar, no pomalo zabrinjavajuće da neki ljudi smatraju kako se nastala šteta, odnosno pogreška mora prikriti. No, možda smatraju ukoliko je učinjena pogreška mala, da nema potrebe privlačiti pažnju na tako reći, zanemariv problem.

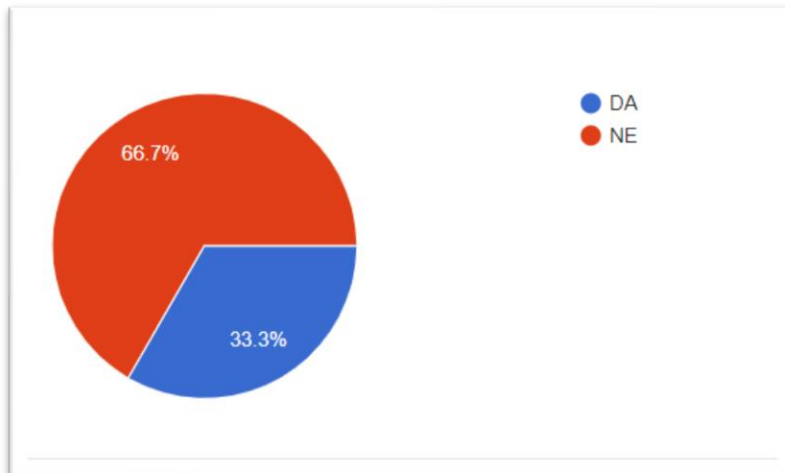
Slika 13. Grafički prikaz traženja neetičnog postupanja na radnom mjestu

Izvor: obrada autora, 2020.

Prikazan grafikon pokazuje da, prilikom pitanja traži li se od ispitanika neetično postupanje na radnom mjestu, je 87.5 % njih odgovorilo sa NE, dok je skromnih 12.5 % odgovorilo sa DA. Podatak nije zabrinjavajuć, no ima mjesta za napredak.

Slika 14. Grafikon pristanka obavljanja neetičnog zadatka

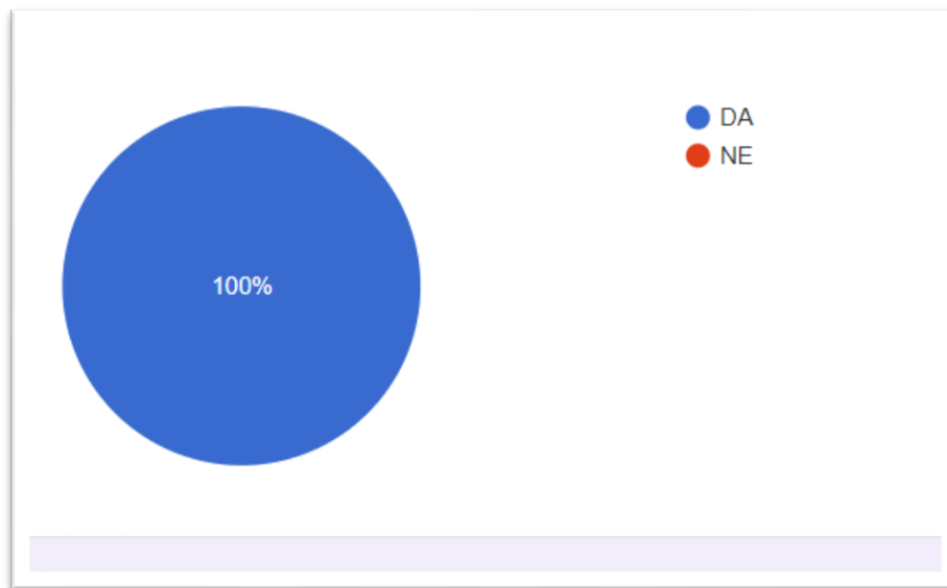
Izvor: obrada autora, 2020.

Na pitanje pristaju li obavljati neetične zadatke (ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA) čak 66.7 % ispitanika odgovorilo je sa DA, dok je sa NE odgovorilo njih 33.3 %.

Šesnaesto pitanje tražilo je od ispitanika da, ukoliko bi se pronašli u situaciji da obave neetičan zadatak, što bi napravili (uz pretpostavku da se do sada nisu suočili sa navedenom situacijom). Dio ispitanika je reklo da bi situaciju prijavili nadređenima, višoj instanci, no ukratko, svi ispitanici su rekli da ne bi obavili takvu vrstu zadatka.

Posljednje pitanje bilo je jednostavno. Prikazano je nadalje u radu.

Slika 15. Grafikon - treba li svako poduzeće imati kvalitetan etički kodeks?

Izvor: obrada autora, 2020.

Na pitanje trebali svako poduzeće imati kvalitetan etički kodeks, odgovori su bili 100 % pozitivni – DA.

8. Zaključak

Razvojem etike, razvio se i um čovjeka. Kroz razvoj čovječanstva razvijale su se nove profesije, a među svima njima nastala su računovodstvo i revizija. Kako su se razvijale profesije, velika važnost pridodala se profesionalnoj etici. Definirati etiku može se na mnogo načina, no glavna definicija opisuje etiku kao društvenu znanost o moralu. Njome se proučavaju ciljevi, namjere i sami smisao moralnih težnji, dok je profesionalna etika ono navedeno, ali u poslovnom okruženju. Profesionalna etika igra iznimno važnu ulogu u poslovnome svijetu. Ona omogućuje da organizacija drži ne samo do sebe već i do ljudi, kako unutar organizacije, tako i izvan nje. Etika na radnom mjestu nije novi ili nepoznati pojam. Gotovo svaki zaposlenik, menadžer i vođa ima neki uvid u etiku, bilo da se radi o onome što je etika, što je etičnost, što podrazumijeva neetičnost. Učinkovitije i za izgradnju etičke kulture idealno je da lideri i zaposlenici dijele zajedničko razumijevanje o tome što je etika i što ona uključuje. To uključuje i računovođe te revizore. Od velike je važnosti da se isti drže određenih morala, pravila i načela. Načela određuju standard ponašanja kakvo se očekuje od svakog profesionalnog računovođe i uključuju načela integriteta, objektivnosti, profesionalne kompetentnosti i dužne pažnje, povjerljivosti, te profesionalnog ponašanja. Kodeks profesionalne etike državnih revizora u Republici Hrvatskoj utemeljen je na principima, načelima i pravilima INTOSAI (The International Standards of Supreme Audit Institutions - Međunarodni Standardi Vrhovnih Revizorskih Institucija) Kodeksa, dok ako se govori o računovođama, najpoznatiji kodeks izdaje IFAC (International Federation of Accounting - Međunarodna Federacija Računovođa). Etički kodeks obuhvaća sva pravila koja se trebaju poštivati, a ujedno su temeljena na vrijednostima, pravilima te načelima odgovornog poslovanja, to jest ponašanja same organizacije. Svako poduzeće kojemu je stalo do promicanja organizacijske kulture i rada, ima svoj etički kodeks. Drže li se svi zaposlenici kodeksa svoje organizacije, odnosno pošteno i moralno obavljaju svoje obveze, zagarantiran im je pozitivan imidž i povjerenje potencijalnih kupaca i potrošača te na kraju krajeva i javnosti.

U Koprivnici, 2. listopada, 2020.

9. Prilog 1. – Anketni upitnik

- 1) Spol ispitanika.
- 2) Dobna skupina ispitanika (18-25, 26-35, 36-50, 51-65).
- 3) Postoji li etički kodeks na Vašem radnom mjestu (DA, NE)?
- 4) Pridrđavaju li se Vaši kolege etičkog kodeksa (ukoliko postoji)?
U potpunosti se pridržavaju
Djelomično se pridržavaju
Uopće se ne pridržavaju
- 5) Pridrđavaju li se Vaši nadređeni etičkog kodeksa (ukoliko postoji)?
U potpunosti se pridržavaju
Djelomično se pridržavaju
Uopće se ne pridržavaju
- 6) Smatrate li da je etički kodeks od velike važnosti za poslovanje (DA, NE)?
- 7) Molim obrazložite odgovor na prethodno pitanje.
- 8) Jeste li ikada postupili neetično u obavljanju svog posla (DA, NE)?
- 9) Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje DA, jeste li snosili kakve posljedice?
- 10) Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje NE, smatrate da trebaju postojati posljedice za osobe koje su postupili neetično?
- 11) Navedite što je za Vas profesionalno, odnosno etično ponašanje.
- 12) Za koji od navedenih pojmova, smatrate da je najbitnija karakteristika računovođe/revizora:
Objektivnost
Odgovornost
Samostalnost
Snalažljivost
- 13) Ukoliko računovođa/revizor prekrši etički kodeks, što se dalje treba dogoditi?
Osoba treba samostalno riješiti problem
Osoba treba snositi posljedice
Osoba treba priznati svoju pogrešku nadređenom
Osoba treba prikriti nastalu štetu

- 14) Traži li se od Vas da postupate neetično u određenim situacijama na radnom mjestu (DA, NE)?
- 15) Ukoliko je odgovor DA, pristajete li obaviti takav zadatak?
- 16) Ukoliko je odgovor NE, što biste učinili u takvoj situaciji?
- 17) Smatrate li da bi svako poduzeće trebalo imati kvalitetan etički kodeks (DA, NE)?

Sveučilište Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU I SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, LEA ATIBROŠIĆ pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada pod naslovom PROFESIONALNA ETIKA RACUNOVODA I REVIZORA I NJIHOV UTJECAJ NA PROFESIJU te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

L. Atibrošić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, LEA ATIBROŠIĆ neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog rada pod naslovom PROFESIONALNA ETIKA RACUNOVODA I REVIZORA I NJIHOV UTJECAJ NA PROFESIJU čiji sam autor/ica.

Student/ica:

L. Atibrošić
(vlastoručni potpis)

Literatura

Knjige:

1. Alexander, C., (2010.), *101 FAQs about becoming an accountant*, 2. izd., USA, LearningIsland.com
2. Alexander, J., (2002.), *History of Accounting*, USA
3. Bahtijarević-Šiber F., Sikavica P., Pološki Vokić N., (2008.) *Suvremeni menadžment, Vještine sustavi i izazovi*, Školska knjiga, Zagreb
4. Bedeković, M., (2013.) *Računovodstvena etika i njezina važnost u računovodstvenoj profesiji*, Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, Vol. 2, No.2.
5. Bergant, Ž., (2010.) *Organiziranje računovodstva u vezi s financijskom funkcijom*, Ljubljana, Abeceda Svetovanje
6. Boone, B., (2017.), *Ethics 101: From Altruism and Utilitarianism to Bioethics and Political Ethics, an Exploration of the Concepts of Right and Wrong*, New York, Adams Media
7. Collings, S., (2014.), *Frequently asked questions in International Standards of Auditing*, UK, Library of Congress
8. Drobnjak, R., (2017.) *Business ethics through the prism of moral dilemmas of the accounting profession*
9. Giove, F., (2003.), *The Essentials of Auditing*, USA, Research & Education Association
10. Handa, P., (2019.), *Knowledge assets and knowledge audits*, UK, Emerald Publishing Limited
11. Hunjet A., Kozina G., (2014.), *Osnove poduzetništva*, Varaždin, Sveučilište Sjever
12. International Ethichs Standard Board for Accountants (2018.), *Priručnik s Kodeksom etike za profesionalne računovođe*, Zagreb: Hrvatska revizorska komora
13. Johnson B., Ridley C., (2008.), *The elements of Ethics for Professionals*, New York, Palgrave Macmillan
14. Kapić, J., (2008.) *Računovodstvo*, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo
15. Malinić, S., (2007.), *Osnove računovodstva*, Beograd, Fakultet za trgovinu i bankarstvo
16. Panza Christopher, Potthast A., (2010.), *Ethics for Dummies*, Indianapolis, Wiley Publishing

17. Stanišić, M., (2009.), *Revizija*, 3. izd. Beograd, Univerzitet Singidunum
18. Schoeman C., (2014.) *Ethics Can, Managing Workplace Ethics*, Cape Town, Knowers Publishing Ltd
19. Tremain, F., (2013.), *Business Ethics for The Modern Man*, USA, Smashwords Edition

Internetski izvori:

1. (2017.), *History of accounting*, raspoloživo na <https://www.scribd.com/document/358657369/History-of-Accounting-doc> (pristupljeno 25.07.2020.)
2. Anonymus, (2011.), *Job description of Auditor*, raspoloživo na <https://jobdescriptions.careerplanner.com/Auditors.cfm> (pristupljeno 26.07.2020.)
3. Narodne novine (2020.) *Kodeks etike za profesionalne računovođe*, Zagreb: Narodne novine d.d., 1304., raspoloživo na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_65_1304.html (pristupljeno 26.07.2020.)
4. Klešić, I (2016), *Kodeks profesionalne etike državnih revizora*, Zagreb, raspoloživo na <http://www.revizija.hr/hr/o-nama/zakoni-i-akti/kodeks-profesionalne-etike-drzavnih-revizora>, (pristupljeno 30.07.2020.)
5. Sektor upravljanja ljudskim resursima, (2013.), *Etički Kodeks Ina Grupe*, INA d.d., raspoloživo na <https://www.ina.hr/home/javna-nadmetanja/vazni-dokumenti/> (pristupljeno 30.07.2020.)
6. *Coca Cola Hellenic Bottling Company S.A.*, (2012.), *Kodeks poslovnog ponašanja* <https://hr.coca-colahellenic.com/hr/o-nama/politike/kodeks-poslovnog-pona%C5%A1anja/>

Popis slika

Slika 1. Proces donošenja etične odluke	16
Slika 2. Sadržaj Etičkog Kodeksa INA Grupe	25
Slika 3. Sadržaj Etičkog Kodeksa Coca Cole.....	26
Slika 4. Grafički prikaz spola ispitanika	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
Slika 5. Grafički prikaz dobne skupine ispitanika	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
Slika 6. Grafički prikaz postojanja etičkog kodeksa na radnom mjestu	31
Slika 7. Grafički prikaz - pridržavaju li se kolege etičkog kodeksa?.....	32
Slika 8. Grafički prikaz - pridržavaju li se nadređeni etičkog kodeksa?.....	33
Slika 9. Grafički prikaz važnosti etičkog kodeksa za poslovanje.....	34
Slika 10. Grafički prikaz neetičnog postupanja u obavljanju svog posla	35
Slika 11. Grafički prikaz najbitnije karakteristike računovođe/revizora	37
Slika 12. Grafički prikaz - ukoliko računovođa/revizor prekrši etički kodeks, što se dalje treba dogovoditi?	38
Slika 13. Grafički prikaz traženja neetičnog postupanja na radnom mjestu .	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.

Slika 14. Grafički prikaz pristanka obavljanja neetičnog zadatka..... 40

Slika 15. Grafički prikaz - treba li svako poduzeće imati kvalitetan etički kodeks? 41